

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2019

Daša Gardošíková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Transfer vzdělávací politiky: případová studia Slovenska
inšpirovaného Fínskom**

Bakalářská práce

Autor práce: Daša Gardošíková

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Barbora Skálová

Rok obhajoby: 2019

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa

Daša Gardošíková

Bibliografický záznam

GARDOŠÍKOVÁ, Daša. Transfer vzdelávacej politiky: prípadová štúdia Slovenska inšpirovaného Fínskom. Praha, 2019 38s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálnich vied, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalárske práce Mgr. Barbora Skálová.

Počet znakov: 68729 znakov

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá prípadovou štúdiou slovenského vzdelávacieho systému, ktorého plánovaná reforma je inšpirovaná všeobecne pozitívne vnímaným fínskym modelom. Toto rozhodnutie je možné definovať ako pokus o dobrovoľný transfer vzdelávacích politík. Výskum je spracovaný v troch rovinách. V prvom rade sa práca zaoberá motiváciou Slovenska k inšpirácii Fínskom s dôrazom na rolu medzinárodných hodnotení vo vzdelávaní. Ťažiskom práce je komparatívna analýza, ktorá porovnáva šesť vybraných kritérií (charakteristika – geografická, historická, politická; vývoj vzdelávacích systémov, štruktúra vzdelávacích systémov, financovanie školstva, inklúzia vo vzdelávaní a postavenie pedagógov) v súvislosti s transferom vzdelávacej politiky medzi Slovenskom a Fínskom a ich celkovým kontextom. Ďalej je okrajovo skúmaný fenomén GERM – Globálne hnutie za reformu vzdelávania, ktorý býva často prepojený s transferom vzdelávacích politík. Práca poukazuje najmä na odlišnosti medzi slovenským a fínskym vzdelávacím kontextom, ktoré môžu byť potenciálnymi prekážkami v transfere vzdelávacích politík.

Abstract

The bachelor thesis deals with the case study of the Slovak education system, whose planned reform is inspired by the generally positive perception of the Finnish model. This decision can be defined as an attempt to voluntarily transfer education policies. The research is conducted on three levels. First of all, the thesis deals with the motivation of Slovakia to reform its system inspired by Finland with an emphasis on the role of international rankings in education. The main focus of the thesis is a comparative analysis that compares six selected criteria (characteristics - geographical, historical, political; development of education systems, structure of education systems, financing of education, inclusion in education and position of teachers) in relation to the transfer of education policies between Slovakia and Finland and their overall context. The GERM - Global Education Reform Movement phenomenon, which is often linked to the transfer of education policies, is also marginally explored. The thesis examines the differences between the Slovak and Finnish educational contexts, which may be potential obstacles in the transfer of educational policies.

Kľúčové slová

Transfer politik, GERM, PISA, slovenské školstvo, fínske školstvo, vzdelávací systém, rozdiel vo vzdelávaní

Keywords

Policy Transfer, GERM, PISA, Slovak Education, Finnish Education, Education System, Differences in Education

Title

Education policy transfer: case study of Slovakia inspired by Finland

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som chcela poďakovať vedúcemu môjho bakalárskeho seminára, JUDr. Vladimírovi Handlovi, CSc. a vedúcej mojej bakalárskej práce, Mgr. Barbore Skálovej za cenné rady a pripomienky. V neposlednom rade veľká vďaka patrí mojim blízkym za ich nesmiernu podporu.

Obsah

Úvod.....	9
1 Transfer politík v kontexte vzdelávania.....	14
1.1 Vysvetlenie pojmu policy transfer.....	14
1.2 Dobrovoľný a vynútený transfer politík	14
1.3 Nástroj PISA a jeho vplyv na tvorbu vzdelávacích politík.....	15
1.4 Cyklus “požičiavania politík vo vzdelávaní”	17
1.5 Príklad úspešného transferu politík vo vzdelávaní.....	19
2 Komparatívna analýza slovenského a fínskeho kontextu v súvislosti s transferom vzdelávacej politiky	20
2.1 Prvé kritérium: Charakteristika – geografická, historická, politická.....	21
2.2 Druhé kritérium: Vývoj vzdelávacieho systému v 20. storočí.....	23
2.3 Tretie kritérium: Štruktúra vzdelávacieho systému.....	26
2.4 Štvrté kritérium: Financovanie vzdelávania.....	29
2.5 Piate kritérium: Inklúzia a vzdelávanie.....	31
2.6 Šieste kritérium: Postavenie pedagógov.....	34
2.7 Celková analýza – zhrnutie.....	37
3 Vplyv GERM – Globálneho hnutia za reformu vzdelávania.....	39
3.1 Rozdiel medzi GERM a ARM.....	40
3.2 GERM a ARM vo všeobecnosti, na Slovensku a vo Fínsku.....	41
Záver.....	44
Summary.....	46
Zoznam použitých zdrojov.....	47

Úvod

V 21. storočí sa do povedomia začal dostávať fenomén známy ako “policy transfer”, ktorý v preklade možno nazvať “transfer politik”. Transfer politik je mimoriadne komplexnou záležitosťou a čoraz častejším javom v stále viac globalizovanej spoločnosti.

Bakalárska práca *Transfer vzdelávacej politiky: prípadová štúdia Slovenska inšpirovaného Fínskom* sa zameriava na transfer politik vo sfére vzdelávania. Konkrétnejšie skúma prípad vzdelávacej politiky Fínska a snahou Slovenska inšpirovať sa a reformovať školstvo na základe fínskych princípov vo vzdelávaní. Za posledné roky sa významným komponentom medzinárodnej vzdelávacej scény stal medzinárodný hodnotiaci projekt *Program for International Student Assessment (Program medzinárodného hodnotenia žiakov)* známy pod skratkou PISA. PISA má istý vplyv na politických aktérov vo vzdelávaní, keďže dlhodobo poukazuje na úspešnejšie vzdelávacie systémy, ktoré sa tým pádom stávajú vzorom pre krajiny, ktorých vzdelávací systém sa v rebríčku umiestňuje na nižších priečkach.¹ Od prvých zverejnených meraní Fínsko nadobudlo povesť krajiny s jedným z najefektívnejších vzdelávacích systémov. V roku 2018 sa slovenské Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu rozhodlo zreformovať školstvo s dôrazom na fínsky systém ako model, čo je deklarované v dokumente *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania*.²

Táto téma je mimoriadne aktuálna a zatiaľ nie je možné vypozerovať dopady reformy vzdelávacieho systému vyššie spomínaným spôsobom. Preto práca neskúma dôsledky plynúce z rozhodnutia Slovenska inšpirovať sa Fínskom, ale zameriava sa na potenciál tohto činu v rámci transferu politik, rovnako ako na možné prekážky týkajúce sa tejto významnej zmeny vo vzdelávacom systéme.

Hoci v akademickej sfére existujú mnohé práce venujúce sa fínskemu školstvu a taktiež reformám slovenského vzdelávacieho systému, konkrétne táto téma prípadovej štúdie zaoberajúcej sa porovnávaním rozličných aspektov vo vzdelávaní vo Fínsku a na Slovensku je ojedinelá, obzvlášť v spojitosti s transferom politik. Téma transferu vzdelávacích politik nie je raritou, ale je možné skonštatovať, že sa jej na akademickom poli venuje relatívne málo prác a aj preto ponúka bohatý priestor na výskum.

1 About PISA. *OECD* [online]. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>

2 SLOVENSKO. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO*. In: . Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 21. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

Cieľom tejto práce je vysvetliť fenomén dobrovoľného transferu vzdelávacích politík v globálnej spoločnosti a príčiny tohto javu, ktorý je v dnešnej dobe ovplyvnený medzinárodnými hodnoteniami vo vzdelávaní. Konkrétnejšie sa práca zameriava na podobnosti a rozdiely medzi skúmanými krajinami, Slovenskom a Fínskom, a na aspekty, ktoré zohrávajú rolu pri snahe o zmenu vo vzdelávaní. Význam a relevantnosť práce spočíva v unikátnosti jej témy a snahe analyzovať rozhodnutia štátov reformovať systémy na základe externých faktorov z iného uhla pohľadu.

V práci sa budem venovať zodpovedaniu troch výskumných otázok: Aká motivácia primäla Slovensko k inšpirácii Fínskom v rámci vzdelávacích politík? Aké sú rozdiely a podobnosti slovenského a fínskeho kontextu v rámci transferu vzdelávacích politík? Je slovenský plánovaný spôsob reformy ovplyvnený fenoménom GERM (Globálne hnutie za reformu vzdelávania) ?³

Štruktúra práce

Táto bakalárska práca je rozdelená na tri kapitoly a prepája prvky komparatívnej analýzy a prípadovej štúdie. Prípadová štúdia je zadaná ako detailná analýza objektu výskumu, ktorá sa snaží poskytnúť porozumenie, alebo vysvetlenie daného prípadu a zohľadňuje všeobecný kontext vybraného fenoménu, v dôsledku čoho sa snaží o realistický pohľad na daný fenomén.⁴

V prvej kapitole je detailne vysvetlený termín „transfer politík“ zasadený do kontextu vzdelávania a taktiež ďalšie javy spojené s týmto fenoménom, akými sú napríklad „lesson drawing“ (doslova náčrt lekcii/ponaučení), GERM (Globálne hnutie za reformu vzdelávania), či nástroje medzinárodného hodnotenia vo vzdelávaní.

Druhá kapitola je najvýznamnejšou časťou práce, keďže je kľúčová pre prípadovú štúdiu. Je venovaná porovnaniu slovenského a fínskeho vzdelávacieho systému a následnej analýze v kontexte transferu vzdelávacích politík. V prípade tejto kapitoly je nutné vysvetliť metódu výskumu – komparatívnu analýzu.

V tretej kapitole tejto práce je časť venovaná teórii globálneho reformného hnutia GERM, ktoré úzko súvisí s transferom vzdelávacích politík, a následne kapitola popisuje takzvané alternatívne

3 SAHLBERG, Pasi. Global Educational Reform Movement is here!. *Pasi Sahlberg* [online]. 2012 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/global-educational-reform-movement-is-here/>

4 DRULÁK A KOL., Petr. *Jak zkoumat politiku : kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. s. 23. ISBN 978-80-7367-385-7

reformné hnutie vo vzdelávaní. Kapitola stručne popisuje spôsoby, akými sa vzdelávacie systémy v dnešnej spoločnosti zvyknú reformovať a meniť, s dôrazom na Slovensko a Fínsko.

Metodológia a popis jednotlivých kritérií

Kvalitatívne porovnanie prebieha najmä v 2. kapitole na základe komparatívnej analýzy podľa vzoru z Harvardskej univerzity. Daný fenomén je u oboch porovnávaných objektov (v tomto prípade fínske a slovenské školstvo) popísaný rovnakými kritériami. Čo sa týka organizačnej schémy, každé kritérium je porovnávané osobitne, takzvané “bod-po-bode”.⁵ Najprv je dané kritérium popísané so zameraním na Slovensko, potom na Fínsko, a následne sú obe krajiny porovnané na základe daného kritéria. Po porovnaní všetkých vybraných kritérií nasleduje výsledná analýza, ktorá rozoberá podmienky pre transfer vzdelávacích politík v konkrétnom prípade Slovenska inšpirovaného Fínskom. Dôvod pre použitie kvalitatívnej analýzy tohto typu je jeho schopnosť dostatočne porovnať skúmaný fenomén v rôznom prostredí. Podobný typ analýzy založený na porovnaní podobností a rozdielov vo vybraných oblastiach v rámci politiky a vzdelávania bol použitý napríklad v práci *Europeanization, Policy Transfer or Domestic Opportunity? Comparison of European Impact in Higher Education Policy* od autorov Martina Vukasovic a Jeroen Huisman alebo v práci *Classroom Management in Pre-Service Teachers' Teaching Practice Demo Lessons: A Comparison to Actual Lessons by In-Service English Teachers* od Perihan Korkut.

Komparatívna analýza sa po obsahovej stránke zaoberá šiestimi vybranými oblasťami, ktoré sú zároveň porovnávanými kritériami. Konkrétne sú to:

1. Charakteristika - geografická, historická, politická
2. Vývoj vzdelávacieho systému v 20. storočí
3. Štruktúra vzdelávacieho systému
4. Financovanie školstva
5. Inklúzia a vzdelávanie
6. Postavenie pedagógov

⁵ WALK, Kerry. How to Write a Comparative Analysis. *Harvard College Writing Center* [online]. 1998 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://writingcenter.fas.harvard.edu/pages/how-write-comparative-analysis>

V prvom rade je stručne porovnávané historické pozadie Fínska a Slovenska od ich vzniku (v prípade Slovenska je do úvahy brané obdobie od vzniku Československa) a taktiež základné reálie, týkajúce sa geografie a aj politických systémov. Ďalej je porovnávaný rozvoj školstva v oboch krajinách. Nasledujúcou súčasťou obsahu je štruktúra vzdelávacích systémov.

Podľa Davida Dolowitza a Davida Marsha, medzi dôležité faktory súvisiace s úspechom, alebo neúspechom transferu politík, patrí rozdiel v inštitučnom usporiadaní, ideologická kompatibilita medzi krajinami, či rozdielnosť v politickom systéme.⁶ Z tohto dôvodu boli vybrané prvé tri kritériá. Inštitučné usporiadanie štátov a samotného školstva je vyjadrené v prvom a treťom kritériu. Ideologická kompatibilita súvisí s historickými a geografickými reáliami, takže je vyjadrená v prvom a druhom kritériu. Politický systém zahŕňa tretie kritérium. Táto časť kritérií hrá dôležitú rolu v transfere politík vo všeobecnosti.

V neposlednom rade sú taktiež porovnávané tri oblasti - *financovanie školstva, otázka inklúzie a postavenie pedagógov v spoločnosti* - ktoré môžu byť chápané ako kľúčové pre úspešný transfer vzdelávacích politík v tomto prípade, keďže sa zakladajú na predpokladoch pre reformu *vzdelávacieho systému na Slovensku*. Vybrané kritériá sú prepojené so strategickými cieľmi Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, ktoré sú popísané v Národnom programe rozvoja výchovy a vzdelávania, kde je fínsky vzdelávací systém popísaný ako vzorový model pre slovenské školstvo. Tieto predpoklady sú v Národnom programe rozvoja výchovy a vzdelávania konkrétne popísané ako:

- Podpora integrácie a inklúzie
- Postavenie učiteľa ako centrálneho prvku rozvoja systému výchovy a vzdelávania
- Socioekonomické parametre systému⁷

Priestorové a časové limity

Časovo je porovnanie daných kritérií obmedzené na 21. storočie a dôvodom pre práve toto obdobie je funkčnosť nástroja PISA (Program medzinárodného hodnotenia žiakov), ktorý sa začal zaoberať

6 DOLOWITZ, David a David MARSH. Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature. *Political Studies*. 1996, 44(2), s. 354. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00334.x>.

7 SLOVENSKO. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO*. In: Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 21-23. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

medzinárodným hodnotením kvality vzdelávania práve v roku 2000.⁸ Jedinou výnimkou je porovnanie historického vývinu, ktorý zahŕňa situáciu v 20. storočí. Priestorovo je práca vymedzená na Fínsko, Slovensko a čo sa historického vývoja týka, taktiež na oblasť bývalého Československa od roku 1918.)

Rozbor základných zdrojov

Čo sa týka teoretickej časti tejto bakalárskej práce, teda prvej a tretej kapitoly, najviac využívanými boli odborné články expertov na transfer politik, alebo samotné vzdelávanie, keďže tieto dve oblasti ešte v akademickej sfére nebývajú prepájané dostatočne hlboko, či frekventovane. Výnimkou je kniha *Policy transfer and Educational Change* od Davida Scotta a kolektívu. Ďalej, obzvlášť veľkou oporou boli vedecké diela Davida Dolowitz a Davida Marsha, ktorí ako prví použili termín “policy transfer”⁹. V oblasti vzdelávania práca čerpala poznatky najmä z prác Pasiho Sahlberga - uznávaného fínskeho experta na vzdelávanie.

V súvislosti s prípadovou štúdiou, väčšina použitých zdrojov sú primárne zdroje, a to konkrétne legislatívne dokumenty slovenskej a československej vlády, týkajúce sa reforiem, vzdelávacích modelov, školských zákonov, či kompetencií pedagógov. V prípade ekvivalentov fínskej legislatívy bolo nutné spoľahnúť sa na sekundárne zdroje v overených prácach, ktoré na podobné legislatívne dokumenty odkazovali. Ďalej boli bohato používané pestré oficiálne správy Organizácie pre hospodársky rozvoj a obnovu najmä v súvislosti s nástrojom PISA. Taktiež bohatým a dôležitým zdrojom informácií boli reporty a odporúčania Európskej komisie.

⁸ About PISA. *OECD* [online]. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>

⁹ DOLOWITZ, David a David MARSH. Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature. *Political Studies*. 1996, 44(2), DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00334.x>.

1 Transfer politik v kontexte vzdelávania

1.1 Vysvetlenie pojmu policy transfer

Fenomén napodobňovania rôznych politických praktík sa vyskytoval v rozmanitých kontextoch a časom aj inštitúciách, či administratíve už v dávnej minulosti a bol bežnou súčasťou tvorby nových politických stratégií. Už Aristoteles poukazoval vo svojom diele *Etika Nikomachova* na dôležitosť a potenciál rôznych podnetov vzhľadom k odlišným pozitívnym a negatívnym skúsenostiam, ktoré sú aplikovateľné na zmeny v politických systémoch.¹⁰

Definícia konceptu transferu politik nie je jednoznačná, no vo všeobecnosti je chápaná ako proces, pomocou ktorého sa v rozvoji podobných funkcií využíva znalosť politik, administratívnych opatrení, inštitúcií a myšlienok z iného politického systému. Po prvý krát bol pojem “politický transfer” alebo “transfer politik” (z anglického “policy transfer”) použitý v roku 1996 vo práci Davida Dolowitza a David Marsha, kde autori kategorizovali transfer vo svojej podstate v súvislosti k dobrovoľným a vynúteným praktikám, ktoré je možné hlbšie analyzovať.¹¹

Od obdobia prelomu 20. - 21. storočia bol transfer politik objektom výskumu v rámci rozličných oblastí, a to napríklad vo sférach sociálnych politik, kriminality, environmentálnych otázkach, urbanistického plánovania a v neposlednom rade školstva. Za jednu z prvých vedeckých prác venujúcim sa transferu politik v oblasti vzdelávania je možné považovať *The Politics of Policy Resistance: Reconstructing Higher Education in Kosovo (Politika politického odboja: Rekonštrukcia vyššieho vzdelávania v Kosove)* z roku 2003, v ktorej sa autori Ian Bache and Andrew Taylor zaoberajú pokusmi o začlenenie aspektov z Britského vzdelávacieho systému do Kosovského po roku 1999, využívajúc koncept “lesson drawing” (doslova kreslenie lekcii/ponaučení), transferu politik a politickej difúzie.¹²

1.2 Dobrovoľný a vynútený transfer politik

Príkladom politického transferu vo sfére vzdelávania, ktorý je dobrovoľný a zvolený na základe inšpirácie, sa dá považovať snaha zladit’ vzdelávací systém Slovenska s inšpiratívnym modelom

10 EVANS, Mark. *Policy Transfer in Global Perspective*. Burlington: Ashgate, 2004, s. 1. ISBN 1351910469 9781351910460.

11 DOLOWITZ, David a David MARSH. Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature. *Political Studies*. 1996, 44(2), s. 343-345. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00334.x>.

12 BACHE, Ian and Andrw TAYLOR. The Politics of Policy Resistance: Reconstructing Higher Education in Kosovo. *Journal of Public Policy*. 2003, 23(3), 279-300. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0143814X03003131>.

Fínska, a to najmä sústrediac sa na integráciu a inklúziu. Tieto tendencie sú podrobne vysvetlené v Národnom programe rozvoja výchovy a vzdelávania (ďalej len NPRVV) vydaného Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zverejneného v júni 2018.¹³

Pre stručné vysvetlenie rozdielu medzi zjednodušene nazývanými “dobrovoľnými” a “vynútenými” praktikami v rámci politického transferu je možné uviesť ako príklad snahu štátov podrobiť sa dohodám inštitúcií pod hlavičkou Európskej únie. V rámci politik Európskej únie môžeme hovoriť o výraznejších formách politického transferu, ktoré môžu súvisieť s priamym politickým vplyvom, alebo sú napríklad podmienené finančne.¹⁴ Prípád Slovenska, ktoré sa snaží aplikovať transfer vzdelávacej politiky Fínska, sa dá na základe tohto porozumenia chápať ako dobrovoľný, keďže nie je žiadnym spôsobom podmienené, aby sa systému podobalo, a taktiež nie je presne určené a ani merateľné do akej miery sa tento transfer môže uskutočniť.

1.3 Nástroj PISA a jeho vplyv na tvorbu vzdelávacích politik

Hoci je tento spôsob transferu politiky považovaný za dobrovoľný, napriek tomu existujú názory, že sa v spoločnosti vyskytuje istý nátlak na národné modely, aby sa podobali tým, ktoré sú vo všeobecnosti považované za dlhodobu najlepšie na základe overených prieskumov. V dnešnej dobe sa kladie výrazný dôraz v rámci zisťovania kvality vzdelávania na program pod záštitou Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (ďalej len OECD) známy ako PISA - *Program for International Student Assessment*, v preklade “Program pre medzinárodné hodnotenie študentov”, alebo známy v slovenčine pod názvom “Program medzinárodného hodnotenia žiakov” (ďalej len PISA).¹⁵

Okrem PISA existujú rôzne iné výskumnícke inštitúcie, ktoré sa zaoberajú úrovňou vzdelávania v medzinárodnom merítku. Takouto inštitúciou je napríklad IEA, ktorej štúdie sú napríklad TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) – zameraná na trendy v matematike a vede, PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) – skúmajúca pokrok v čitateľskej gramotnosti, alebo ICCS (International Civic and Citizenship Study) venujúca sa občianskemu

13 SLOVENSKO. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO*. In: Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 20-58. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

14 BULMER, Simon, and Stephen PADGETT. Policy Transfer in the European Union: An Institutionalist Perspective. *British Journal of Political Science*, 2005, 35(1), s. 125. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4092282>.

15 About PISA. *OECD* [online]. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>

vzdelávaníu.¹⁶ Pod záštitou OECD je známy taktiež prieskum TALIS (Teaching and Learning International Survey), ktorý sa venuje najmä učiteľom a skúma ich podmienky a učebné prostredie.¹⁷

Práve prieskum PISA býva označovaný ako katalyzátor vzdelávacích zmien a hrá významnú rolu v tvorbe politík v oblasti vzdelávania, preto je mimoriadne dôležité pochopiť ako tento prieskum funguje, a akým spôsobom ovplyvňuje priority politických aktérov.¹⁸ (K, str.39)

V skratke, PISA je dlhoročne uznávaný medzinárodný prieskum, ktorý hodnotí vzdelávacie systémy na celom svete každé tri roky testovaním zručností a vedomostí 15-ročných študentov. Žiaci blížiaci sa ku koncu povinnej školskej dochádzky sú primárne testovaní najmä v kľúčových sférach čítania, matematiky a vedy, prípadne je testovanie obohatené o inú oblasť, akou bola v roku 2018 takzvaná globálna kompetencia. Viac ako 90 krajín sa zúčastnilo hodnotenia PISA, ktoré sa po prvý krát uskutočnilo v roku 2000.¹⁹ Práve Fínsko sa dlhodobo nachádza na popredných priečkach rebríčka PISA, napriek nižšiemu skóre v poslednom publikovanom meraní z roku 2015.²⁰

V rámci oblasti vzdelávania môžeme v 21. storočí označiť Fínsko za celosvetového lídra, ku ktorému vzhliadajú mnohí pedagógovia a tvorcovia vzdelávacích politík v snahe obmeniť, či v niektorých prípadoch až napodobniť fínsky vzdelávací systém v úmysle dosiahnuť obdobné pozitívne výsledky. V prípadoch, kedy sa politický prístup ku oblasti vzdelávania výrazne mení na základe prístupu inej krajiny, či inštitúcie, môžeme diskutovať o koncepte transferu politík a jeho dopade na reformy a celkové zmeny vo vzdelávacích systémoch.

V rámci transferu vzdelávacích politík, či “požičania si” vzdelávacej politiky na základe inšpirácie z Fínska sa dá hovoriť o súvislosti s hodnovernými výsledkami spomínaného prieskumu PISA a následnou stimuláciou rôznych krajín a národných edukačných modelov.²¹ Hoci sa transfer politík na základe inšpirácie a podnetov zrodených po výsledkoch odprezentovaných najmä programom PISA, no aj iných prieskumov, dá označiť za pozitívny, keďže stimuluje celosvetovú súťaživosť a tým pádom vyššiu kvalitu vzdelávania, existuje aj diskutabilný negatívny aspekt v tejto

16 IEA Studies. *IEA* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.iea.nl/iea-studies>

17 TALIS - The OECD Teaching and Learning International Survey - OECD . *OECD* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/talis/>

18 CHUNG, Jennifer. Exporting Finnish teacher education: Transnational pressures on national models. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*. 2017, 1(1), s. 38-40. DOI: 10.7577/njcie.2129.

19 About PISA. *OECD* [online]. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>

20 KARJALAINEN, Tommi. PISA survey and Finland's results – factors behind Finland's success in the PISA surveys. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://minedu.fi/en/pisa-2015-en>

21 CHUNG, Jennifer. Exporting Finnish teacher education: Transnational pressures on national models. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*. 2017, 1(1), s. 38. DOI: 10.7577/njcie.2129.

sfére. Z istého uhla pohľadu sa totiž dá debatovať o obavách krajín, ktoré sa nevyskytujú na popredných priečkach v prieskumoch, a tým pádom sa rozhodnú osvojiť si vzdelávaciu politiku z úplne iného prostredia, a to v rámci možností za čo najkratšiu dobu, v snahe o vyššie skóre v nadchádzajúcom meraní.²²

1.4 Cyklus “požičiavania politík vo vzdelávaní”

Existuje teória o cykle takzvaného “požičiavania politík vo vzdelávaní”, ktorý má štyri fázy: prvou je medzi-národná atraktivita, pod ktorou chápeme vzhladanie jedného národného modelu k druhému, následne rozhodnutie o “požičaní vzdelávacej politiky”, jej implementácia na politickej scéne a postupne aj jej internalizácia, čiže osvojenie politiky obyvateľstvom.²³

Medzi-národná (z anglického “cross-national”) atraktivita môže byť podľa zvolenej teórie v základoch zakorenená v rôznych oblastiach, a to napríklad: v nespokojnosti so súčasnou situáciou na strane aktérov vo vzdelávaní, samotných učiteľov a študentov nevynímajúc; v politických imperatívach či kolapsoch systému, kedy je nutná zmena; negatívnou externou evaluáciou v podobe výsledkov medzinárodných prieskumov, akým je napríklad PISA.²⁴

V druhom štádiu “požičiavania vzdelávacej politiky” nastáva rozhodnutie o transfere danej politiky, ktoré niekedy môže byť riskantné, a to napríklad v prípade, že sa tvorcovia politík rozhodnú o náhlu nápravu systému, ktorá vo svojej intenzite nezodpovedá dôležitosti a rozsiahlosti základného problému v danom vzdelávacom systéme. Práve skvelé výsledky Fínska v rebríčku PISA a svojou vysokou kvalitou známi pedagógovia bývajú impulzom v tejto fáze “požičiavania politiky”, aby sa daný národný model upútaný Fínskym rozhodol pre zmenu v systéme a lákal aktérov vzdelávacích politík k aplikovaniu obmien v štruktúre vzdelávania, ktoré by sa dostatočným spôsobom priblížili ku tomu fínskemu.²⁵

Na počiatku tretej fázy, konkrétne na počiatku implementácie, sa nachádza momentálne Slovensko, ktorého národný program NPRVV z roku 2018 popisuje Fínsko ako vzor pre slovenské školstvo. Dôvodov pre zmenu v slovenskom vzdelávacom systéme je niekoľko, každopádne sa dá polemizovať o dôležitosti záverov prieskumu PISA z roku 2015, na základe ktorých sa preukázali

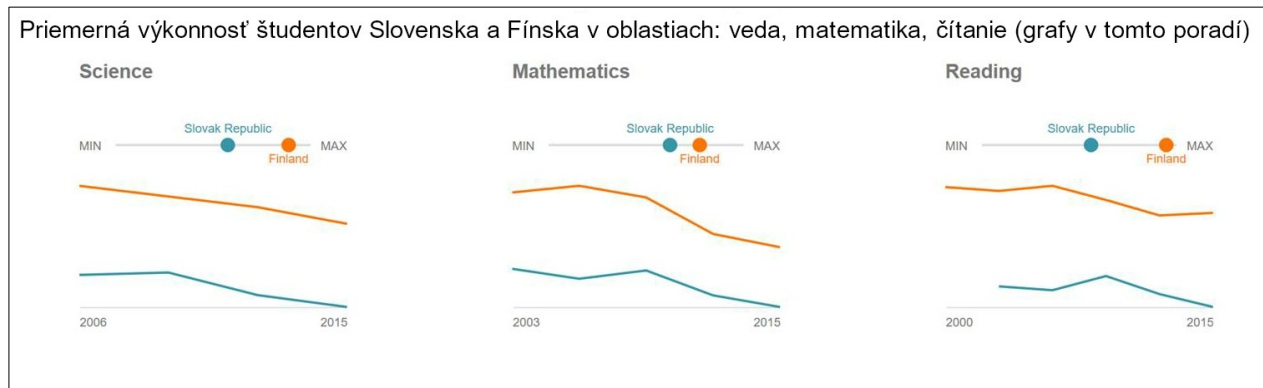
²² Ibid., 40.

²³ PHILLIPS, David. Researching policy borrowing: Some methodological challenges in comparative education. *British Educational Research Journal*. 2004, 30(6), 779.

²⁴ Ibid., 779.

²⁵ CHUNG, Jennifer. Exporting Finnish teacher education: Transnational pressures on national models. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*. 2017, 1(1), s. 40. DOI: 10.7577/njcie.2129.

alarmujúce výsledky. Výsledky študentov na Slovensku sa zhoršili vo všetkých troch základných testovacích oblastiach a celkovo sa jeho predvedenie zhoršuje od roku 2006, ako je možné vidieť na tabuľke od PISA z roku 2015.²⁶

Obr. 1: Hlavný ukazovateľ pre tri tematické oblasti: veda, matematika a čítanie. Priemerná výkonnosť v grafe sa vzťahuje na všetkých 15-ročných študentov v krajine, bez ohľadu na typ školy a ročník od prvých meraní v daných oblastiach, až po posledné zverejnené výsledky z roku 2015.^{27 28}

Vysvetlivky

- Science = veda, Mathematics = matematika, Reading = čítanie

- modrá farba = Slovensko, oranžová farba = Fínsko

(Zdroj: PISA 2015, OECD)

Vzniká otázka, nakoľko môže byť transfer politik riskantný a ktoré faktory transfer umožňujú, a ktoré ho naopak obmedzujú? Transfer politik môže byť prostriedkom k inováciám vo vzdelávacích systémoch, keďže v dnešnej dobe dôsledky globalizácie a šírenia vzdelávacích politik prirodzene vedú k rýchlejšim a kompetitívnejším zmenám vo sfére vzdelávania.²⁹ Napriek očividnému potenciálu, ktorý v sebe fenomén transferu politik skrýva a prínosu samotného “požičania”, či napodobnenia úspešnejšej politiky, kritické je uvedomenie si faktorov, ktoré môžu úspešnému transferu politiky

26 Compare your country - PISA 2015. *Compare Your Country* [online]. 2015 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <http://www.compareyourcountry.org/pisa/country/SVK?lg=en>

27 Ibidem.

28 Compare your country - PISA 2015. *Compare Your Country* [online]. 2015 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <http://www.compareyourcountry.org/pisa/country/FIN?lg=en>

29 BENSON, David a Andrew JORDAN. What have we Learned from Policy Transfer Research? Dolowitz and Marsh Revisited. *Political Studies Review*. 2011, 9(3), 367. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1478-9302.2011.00240.x>.

brániť. Medzi tieto faktory patria, podľa Davida Dolowitza a Davida Marsha, najmä prekážky v inštitučnom usporiadaní, nedostatočná ideologická kompatibilita medzi krajinami, a v neposlednom rade rozdielnosť v politickom systéme, ktorá sa preukazuje v implementačnej fáze v prípade chýbajúcich ekonomických, politických a byrokratických prostriedkov.³⁰ Týmito faktormi sa práca detailnejšie zaoberá v nasledujúcich kapitolách, konkrétnejšie vzhľadom k porovnaniu Fínska a Slovenska.

1.5 Príklad úspešného transferu politík vo vzdelávaní

Zvoleným príkladom je rekonštrukcia Estónskeho vzdelávacieho systému v 90. rokoch. Estónsko ako bývalá krajina Sovietskeho zväzu čelilo neľahkej úlohe obnovenia vzdelávacieho systému a rozhodlo sa o inšpiráciu fínskym vzdelávacím systémom. Za účelom zostavenia úplne nového učebného plánu pre všeobecné vzdelávanie bolo v roku 1993 založené Laboratórium študijných plánov na Tallinnskej pedagogickej univerzite. Pracovníci tohto laboratória spolupracovali s Fínskou školskou agentúrou, aby sa poučili zo skúseností Fínska v oblasti rozvoja národných učebných osnov a do tejto iniciatívy sa im podarilo zapojiť väčšinu progresívnych estónskych pedagógov. V dôsledku tejto práce vypracovala a potvrdila estónska vláda novú koncepciu estónskeho národného kurikula pre základné a stredné vzdelávanie, ktorého učebný plán zaviedol mnohé inovácie v oblasti výučby.³¹

Skúsenosti získané z reorganizácie školského systému viedli k záveru, že neexistuje jednotná alebo všeobecne prijatá ideológia či metodológia západného zmýšľania a preto bolo potrebné stanoviť strategické ciele pre jedinečný vzdelávací systém Estónska. Iniciatíva na podporu estónskej koncepcie a stratégie vzdelávania zahrnula skupiny pedagógov, akademikov a politikov.³² Estónsko sa v priebehu posledných rokov úspešne dostalo na najvyššie priečky v prieskume PISA, v roku 2015 sa umiestnilo dokonca pred Fínskom, a to na 3. mieste v rámci všetkých krajín a na 1. mieste v Európe.³³

30 DOLOWITZ, David a David MARSH. Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature. *Political Studies*. 1996, 44(2), s. 354. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00334.x>.

31 KRULL, Edgar a Karmen TRASBERG. Changes in Estonian General Education from the Collapse of the Soviet Union to EU Entry. *ERIC - Education Resources Information Center*. Tartu, 2006, s. 12. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED495353.pdf>.

32Ibid., 10.

33 Snapshot of performance in science, reading and mathematics. In: , OECD. *PISA 2015 Results in Focus* [online]. 2018, s. 5 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>

2 Komparatívna analýza slovenského a fínskeho kontextu v súvislosti s transferom vzdelávacej politiky

Transfer politik býva komplexnou záležitosťou a jeho vhodnosť je podľa niektorých odborníkov potrebné náležite posúdiť. Za hrozbu “nevhodného transferu” je považovaná situáciu, kedy je nedostatočná pozornosť venovaná ekonomickým, politickým a ideologickým rozdielom medzi krajinami, ktoré sú súčasťou daného transferu politik.³⁴

Druhá kapitola je kombináciou prípadovej štúdie a komparatívnej analýzy. Je zameraná na sociálny, historický a vzdelávací kontext a rovnomerne na ekonomické, politické a ideologické odlišnosti so zameraním na vzdelávací systém a jeho kľúčové aspekty.

Porovnáva šesť vybraných kritérií:

1. Charakteristika - geografická, historická, politická
2. Vývoj vzdelávacieho systému v 20. storočí
3. Štruktúra vzdelávacieho systému
4. Financovanie vzdelávania
5. Inklúzia a vzdelávanie
6. Postavenie pedagógov

Spôsob akým boli dané kritéria vybrané a samotná metóda sú vysvetlené v úvode práce. Po súhrne faktografických informácií ku každému kritériu v súvislosti so Slovenskom a Fínskom nasleduje porovnanie sumarizujúce výrazné rozdiely, či podobnosti. V poslednej časti kapitoly sa nachádza výsledná analýza, ktorá sa pokúsi zodpovedať výskumnú otázku “Aké sú rozdiely a podobnosti slovenského a fínskeho kontextu v rámci transferu vzdelávacích politik?” Na záver sa analýza pokúsi kvalitatívne zhrnúť šesť kľúčových kritérií a vytvoriť z nich celok, ktorý poukazuje na sľubný potenciál, a zároveň na kľúčové odlišnosti, ktorým je potrebné venovať pozornosť pri inšpirácii Slovenska Fínskom v rámci transferu vzdelávacích politik.

34 JAMES, Oliver a Martin LODGE. The Limitations of ‘Policy Transfer’ and ‘Lesson Drawing’ for Public Policy Research. *Political Studies Review*. 2003, 1(2), 188. DOI: <https://doi.org/10.1111/1478-9299.t01-1-00003>.

2.1 Prvé kritérium: Charakteristika – geografická, historická, politická

Slovensko

Slovensko je parlamentná republika, ktorá vznikla v roku 1993 po rozdelení Česko-Slovenskej federatívnej republiky. Počet obyvateľov Slovenska je približne 5,4 miliónov a rozloha 49035 km². Štát je rozdelený na 8 krajov a hlavné mesto je Bratislava. Čo sa národnostného zloženia týka, oficiálne štatistiky uvádzajú 80 percent Slovákov, približne 8,5 percenta Maďarov a iba dve percentá Rómov, zatiaľ čo iné národnosti spolu predstavujú cca 9 percent.³⁵ Čo sa rómskej menšiny týka, viaceré zdroje uvádzajú reálnejšiu veľkosť rómskej menšiny, tvoriacu približne 8 percent obyvateľstva, čo je ale obtiažne preukázateľné.³⁶

Oblasť dnešného Slovenska bola od roku 1918 súčasťou Československa, a to po stáročiach, kedy bolo Slovensko súčasťou Uhorského kráľovstva a neskôr Rakúsko-Uhorskej monarchie. V období prvej Československej republiky bol politicky vytvorený československý národ, no na území Slovenska bol v období 2. svetovej vojny vytvorený “slovenský štát”. Po 2. svetovej vojne bola na takmer totožnom území predchádzajúceho Československa opäť vytvorená spoločná republika. V Československu bol v roku 1948 nastolený totalitný režim komunistickej diktatúry a od roku 1960 sa začalo nazývať Československá Socialistická republika. V 60. rokoch sa politici z reformného krídla komunistickej strany ČSSR pokúšali o zmenu v politickom systéme, no tá bola potlačená v roku 1968 krajinami Varšavskej zmluvy. Výrazná zmena nastala až na konci 80. rokov, kedy vypukla Nežná revolúcia, po ktorej bol v Československu zrušený ústavný článok o vedúcej funkcii Komunistickej strany. Čoskoro na to vznikla Česko-Slovenská federatívna republika, ktorá sa oficiálne rozdelila na Českú a Slovenskú republiku v roku 1993.³⁷ Samostatné Slovensko je členom Severoatlantickej aliancie³⁸ a zároveň aj Európskej únie od roku 2004.³⁹ Podľa rebríčka organizácie Transparency

35 Základné údaje. *Úrad vlády Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://www.vlada.gov.sk//slovensko/?day=2017-05-01&art_datum_od=2017-04-23&art_datum_do=2017-04-23

36 ŠUVADA, Martin. *Rómovia v slovenských mestách: Kolko je na Slovensku Rómov?* [online]. Bratislava: POMS, 2015 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <http://suvada.sk/kolko-je-na-slovensku-romov.html>

37 Slovensko. *Kronika ľudstva*. 4. Bratislava: Fortuna Print, 1995, s. 1236-1237. ISBN 80-7153-090-5.

38 Slovenská republika si pripomína 14. výročie vstupu do Severoatlantickej aliancie. *Ministerstvo obrany SR* [online]. [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: http://www.mod.gov.sk/41600-sk/slovenska-republika-si-pripomina-14-vyrocie-vstupu-do-severoatlantickej-aliancie/?day=2018-06-01&_od=2018-08-18&_do=2018-08-18

39 Slovensko - Prehľad. *Európska únia* [online]. 2019 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/slovakia_sk

International, v Európskej únii je iba 5 štátov, kde obyvatelia vnímajú výskyt korupcie viac ako na Slovensku. V 56 krajinách na svete je výskyt korupcie vnímaný ako nižší.⁴⁰

Fínsko

Fínsko je parlamentná republika s oficiálnym názvom Suomen Tasavalta, ktorá vznikla 6. decembra 1917, kedy fínsky parlament vyhlásil nezávislosť. Počet obyvateľov Fínska je približne 5,4 miliónov, z čoho vyše 90 % predstavujú Fíni, približne 5 percentnú menšinu tvoria Švédi a ďalšími minoritami sú napríklad Saamovia a Rómovia.⁴¹ Rozloha Fínska je 338 145 km²⁴² a je delené na 19 provincií⁴³, pričom hlavným mestom sú Helsinky. Fínsko je celkovo zaľudnené nerovnomerne a väčšina obyvateľstva žije v južnej časti krajiny.⁴⁴ Čo sa týka mentality Fínov, typickou črtou správania je poctivosť, solidárnosť a dôveryhodnosť. Tieto charakteristiky sa taktiež odrážajú v nízkej miere korupcie.⁴⁵ Na základe prieskumu organizácie Transparency International je Fínsko na 2. mieste v Európe s takmer najnižším vnímaným výskytom korupcie.⁴⁶ Prezident je najvyšším predstaviteľom štátu a vláda má najvyššiu výkonnú moc, zatiaľ čo parlament je zákonodarný orgán.⁴⁷

Od vzniku Fínska bolo za jeho najväčší záujem považované úsilie o samostatnosť, vzhľadom ku stáročiam, kedy bolo Fínsko súčasťou Švédskoho kráľovstva a vyše sto rokov aj cárskeho Ruska. Od svojho vzniku bolo Fínsko ovplyvňované Nemeckom, a to až do obdobia 2. svetovej vojny. Po 2. svetovej vojne preto začala byť fínskou prioritou “finlandizácia”, pod ktorou môžeme chápať už zmieňované úsilie o samostatnosť a snaha o priateľské vzťahy s oboma blokmi počas Studenej vojny. V druhej polovici 20. storočia samotná “finlandizácia” začala byť menej výrazná, pretože Fínsku sa už darilo byť aktívnejším na západoeurópskej a škandinávskej politickej scéne.⁴⁸ Fínsko je považované za

40 Corruption Perceptions Index 2018. *Transparency International* [online]. 2018 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/cpi2018>

41 PRŮCHA, Jan. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Karolinum, 2016, s. 26-27. ISBN 9788024631844.

42 Ibid., 23.

43 Regions 2019. *Statistics Finland* [online]. 2019 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://www.tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/maakunta/001-2019/index_en.html

44 PRŮCHA, Jan. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Karolinum, 2016, s. 25. ISBN 9788024631844.

45 Ibid., 29.

46 Corruption Perceptions Index 2018. *Transparency International* [online]. 2018 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/cpi2018>

47 PRŮCHA, Jan. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Karolinum, 2016, s. 10-11. ISBN 9788024631844.

48 Ibid., 13-17.

takzvaný sociálny štát nordického typu, ktorý sa snaží o rovnosť vo všetkých verejných službách pre občanov.⁴⁹ Od roku 1994 je členom Európskej únie a nie je členom NATO.⁵⁰

Porovnanie prvého kritéria „Charakteristika – geografická, historická, politická“

Slovensko a Fínsko sú obidve parlamentné demokracie, ktoré svoju históriu (ak berieme do úvahy existenciu Československa) datujú od obdobia konca 1. svetovej vojny. Obidve krajiny boli po stáročia pod nátlakom susedných vplyvnejších národov. V 20. storočí sa Fínsku podarilo osamostatniť sa na politickej scéne a vytvoriť si vlastnú identitu férovosti a spravodlivosti. Dnes je Fínsko považované za “sociálny štát škandinávského typu” podporujúci verejné služby a rovnosť. Miera korupcie je vnímaná ako extrémne nízka. Na druhej strane, socialistický politický režim v Československu v 20. storočí značne ovplyvnil vývoj novovytvoreného Slovenska, ktoré bolo podrobené v 90. rokoch výrazným zmenám a nemalo výrazný image na medzinárodnej scéne.

V dnešnej dobe sú obidva štáty členmi Európskej únie, no Fínsko nie je členom NATO. Počet obyvateľstva je takmer identický, čo sa ale nedá povedať o národnostnom zložení. Slovensko je etnicky pestrejšie, s výraznou maďarskou a rómskou menšinou. Značný rozdiel je taktiež vo veľkosti krajiny, Fínsko je takmer sedem krát väčšie než Slovensko.

V rámci tohto kritéria je možné zhrnúť, že najväčším rozdiel je preukázaný v historickom vývoji. Slovensko je novým štátom, ktorý bol ovplyvňovaný pred svojím vznikom po viac než 50 rokov komunistickým režimom. Napriek tomuto výraznému rozdielu, sú zjavné podobnosti v počte obyvateľstva a politickom charaktere.

2.2 Druhé kritérium: Vývoj vzdelávacieho systému v 20. storočí

Slovensko

Vzdelávací systém v Československu bol prevzatý z Rakúsko-Uhorska, no školstvo bolo následne rôznym spôsobom upravované. V roku 1918 Ministerstvo školstva a národnej osvety vydalo výnos s názvom “Sloboda školy a učiteľstva”.⁵¹ Výnos apeloval na pedagógov, aby podporovali

49 MCWHINNEY, James. The Nordic Model: Pros and Cons. *Investopedia* [online]. 2014 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/investing/100714/nordic-model-pros-and-cons.asp>

50 PRŮCHA, Jan. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Karolinum, 2016, s. 19. ISBN 9788024631844.

51 KŮSOVÁ, Petra. *Školství v době I. Československé republiky*. Olomouc, 2013. Diplomová práca. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd. s. 9.

jednotu v školstve a zmeny vo vzdelávaní v demokratickom duchu. Taktiež bolo mimoriadne dôležité zvýšiť množstvo škôl a zlepšiť kvalitu školstva na Slovensku, ktoré výrazne zaostávalo za českým územím a bolo značne poznačené predchádzajúcou maďarizáciou. Výrazný vplyv na školstvo v Československu mala cirkev. Úroveň slovenského školstva zlepšovali najmä učitelia, ktorí prichádzali z Čiech a Moravy.⁵² *Malý školský zákon* v roku 1922 upravil učebné osnovy, aby viac vyhovovali vtedajším potrebám a uzákonil povinnú školskú dochádzku na 8 rokov.⁵³ V 20.-30. rokoch sa situácia v slovenskom školstve postupne zlepšovala a čoraz viac škôl zmenilo vyučovací jazyk z pôvodného maďarského jazyka.⁵⁴

Výrazná zmena v školstve nastala po 2. svetovej vojne, kedy bol v roku 1948 vydaný zákon o základnej úprave jednotného školstva, ktorý predstavil program jednotnej štátnej školy, ktorá mala tri stupne (bez vysokých škôl) v súlade s charakteristikou vtedajšej ideológie v Československu.⁵⁵ Významný *Projekt ďalšieho rozvoja československej výchovno-vzdelávacej sústavy* v roku 1976 zreformoval školstvo s cieľom zvýšiť efektívnosť absolventov pre potreby národného hospodárstva, no téza o nutnom zrýchlenom vývoji detí vyústila do skrátenia základnej školy a zvýšenia kvantity a náročnosti učiva. Zákon v roku 1960 zabezpečil učebnice a pomôcky pre študentov zdarma⁵⁶, jeho platnosť zrušil až zákon v Česko-Slovenskej federatívnej republike nazvaný “*O sústave základných a stredných škôl*”. Spomínaný zákon bol obmenený aj v Česko-Slovenskej federatívnej republike a zvýšil školskú dochádzku na 9 rokov, taktiež predchádzal rôznym zmenám, s ktorými sa vysporiadávalo školstvo po značnej zmene v politickom systéme krajiny.⁵⁷ Už v Slovenskej republike v roku 1998 bol vydaný reformný dokument známy ako “Milénium”, ktorý zdôrazňuje spoločenský význam vzdelávania a popisoval ciele vo vzdelávaní na nasledujúcich 15-20 rokov.⁵⁸

52 Ibid., 13.

53 MORKES, František. Proměny povinné školní docházky. *Učitel'ské noviny* [online]. 2010, (3). Dostupné také z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>

54 KŮSOVÁ, Petra. *Školství v době I. Československé republiky*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd. s. 10.

55 *Zákon zo dňa 21. apríla 1948 o základnej úprave jednotného školstva (školský zákon)*. In: . Ústavodarné Národné zhromaždenie Republiky Československej, 38/1948, 95/1948 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-95>

56 *Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon)*. In: . Národní shromáždění Československé socialistické republiky, 82/1960, 186/1960 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1980-186>

57 *Zákon o soustavě základných a stredných škôl (školský zákon)*. In: . Národní shromáždění Československé socialistické republiky, 29/1984 Zb. Dostupné také z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1984/29/>

58 ROSA, Vladislav, Ivan TUREK a Miron ZELINA. *MILÉNIUM Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 - 20 rokov*. Bratislava: Iris, 2001. ISBN 9788089018369. Dostupné také z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1984/29/>

Verejný vzdelávací systém v oblasti dnešného Fínska a zároveň odlúčenie cirkvi od školstva sa datuje od roku 1886. (11) V roku 1921 vstúpil do platnosti zákon o povinnom vzdelávaní (oppivelvollisuuslaki), vďaka ktorému všetky deti s fínskym občianstvom od 7 rokov boli povinné nastúpiť do školy a vzdelávať sa buď vo fínskom alebo švédskom jazyku. V skutočnosti na začiatku mnohé deti navštevovali školy len nepravidelne, no zákon spôsobil zmenu v spoločnosti a deti aj rodičia sa prispôbili novej povinnosti.⁵⁹ V 20.-30. rokoch bol dôraz najmä na telesnú zdatnosť a občiansku výchovu, ktoré mali zo žiakov vykresť budúcich “národných obrancov” Fínska.⁶⁰

Po období 2. Svetovej vojny, kedy vo Fínsku prebiehala najprv Zimná, Pokračovacia a potom Laponská vojna, bolo nutné školstvo reformovať a v nasledujúcich desaťročiach sa ho podarilo zjednotiť.⁶¹ V roku 1958 bol vydaný nový zákon, ktorý predĺžil povinnú dochádzku zo 6 na 8 rokov a prispel k väčšej jednote systému a na dôvažok⁶² v roku 1963 parlament podporil možnosť vzniku jednotného školstva, čo bol dôležitý krok k reforme.⁶³ V roku 1968 bola schválená legislatíva, na základe ktorej bol vytvorený 9-ročný povinný vzdelávací systém, ktorý do platnosti vstúpil v 70. rokoch a značne prispel ku zjednoteniu školstva a situácii, v akej je fínske školstvo dnes. V 70 rokoch sa taktiež zmenil charakter školstva zameraného na stredné školy. Reformovaný systém bral väčší ohľad na študentov so špeciálnymi potrebami, zvýšili sa investície do školstva a reforma bola vypracovaná precízne, aby nadväzovala na pracovný trh.⁶⁴ Neskôr bol vydaný zákon, vďaka ktorému sa v 80. rokoch školstvo podarilo skutočne zjednotiť a taktiež zreformovať aj stredné školy.⁶⁵ V 90. rokoch bol prijatý Zákon o základnom vzdelávaní, ktorý apeluje na potrebu individualizácie výučby, čím podporuje rozvoj každého učiaceho sa jednotlivca, stanovuje práva a povinnosti žiakov a taktiež podporuje princíp decentralizácie vzdelávania.⁶⁶

59 JAROŠOVÁ, Petra. *Vývoj fínského národného školství od počátku po současnost aneb „Suomi opettaa“*. Praha, 2011. Diplomová práca. Filosofická fakulta University Karlovy, Ústav lingvistiky a ugrofinistiky. s. 54.

60 Ibid., 58-59.

61 Ibid., 64.

62 Ibid., 69.

63 Ibid., 72.

64 AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*. Washington, D.C.: World Bank, 2006, s. 82-83.

65 Ibid., 78-81.

66 JAROŠOVÁ, Petra. *Vývoj fínského národného školství od počátku po současnost aneb „Suomi opettaa“*. Praha, 2011. Diplomová práca. Filosofická fakulta University Karlovy, Ústav lingvistiky a ugrofinistiky. s. 80-81.

Porovnanie druhého kritéria “Vývoj vzdelávacieho systému v 20. storočí”

V prvej polovici 20. storočia boli obidve krajiny v náročnej situácii, kvalita školstva nebola na vysokej úrovni a boli podniknuté kroky, ktoré prospievali ku všeobecnému zlepšeniu situácie vo vzdelávaní. Obidva systémy boli po 2. svetovej vojne reformované a zjednotené, no rozličným spôsobom. Vzdelávanie na Slovensko bolo zjednotené a reformované v súlade s komunistickým politickým systémom bez dlhodobej prípravy v roku 1948. Naopak, zjednoteniu vzdelávania vo Fínsku predchádzali desaťročia a až v 80. rokoch hovoríme o výraznejšej zmene, ktorá sa premietla do spoločnosti. Taktiež pojem “zjednotenie” poukazuje v týchto krajinách na rozdielne javy. V Československu bolo školstvo zjednotené jedným zákonom, ktorý všetky školy zmenil na štátne a vytvoril 3 stupne vzdelávacieho systému. Vo Fínsku zjednotenie neznamenovalo nutne poštátnenie škôl (napríklad cirkev bola odlúčená od školstva už v 19. storočí), ale skôr základ “jednoštruktúrového” vzdelávacieho modelu, ktorý vo Fínsku funguje dodnes. Fínsko vo svojej ceste vo vzdelávaní pokračovalo až do 21. storočia. Na druhej strane, novovytvorené Slovensko svoj školský systém výrazne zmenilo.

V prípade tohto kritéria sa dá podotknúť, že vývoj vzdelávacieho systému sa značne odlišuje, slovenský vzdelávací systém bol vyše 50 rokov ovplyvňovaný ideológiou Komunistickej strany a bol výrazne zmenený v 90. rokoch. Fínsky systém sa naopak v rámci jednoštruktúrového modelu dlhodobo vyvíja v podobnej rovine približne od 70. rokov.

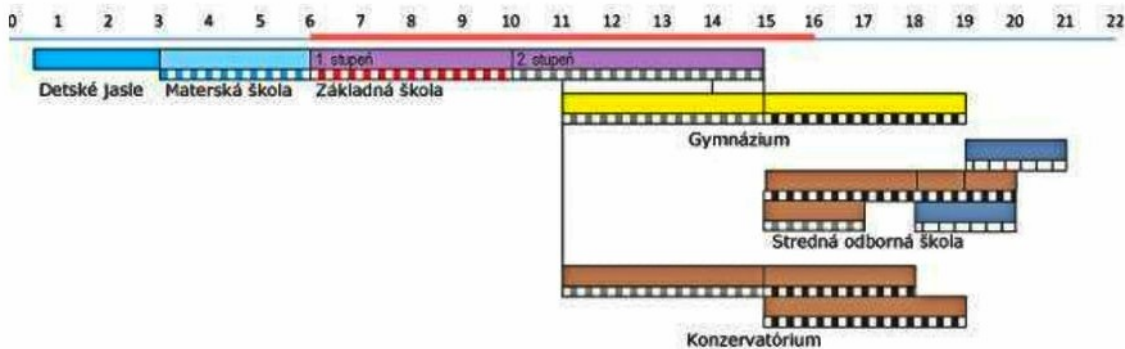
2.3 Tretie kritérium: Štruktúra vzdelávacieho systému

Slovensko

Slovensko a taktiež Česká republika, Maďarsko a Lotyšsko sú charakteristické relatívne komplikovaným vzdelávacím modelom, ktorý je známy ako zmiešaný systém. V slovenskom systéme existuje oficiálny prechod medzi primárnym a nižším sekundárnym vzdelávaním, ktorý zvykne nastať vo veku 10 rokov. Následne, majú študenti možnosť zmeniť typ školy v 5. ročníku zo základnej školy

na osemročné gymnázium, alebo konzervatórium. Vo 8. alebo 9. ročníku môžu študenti opäť zmeniť typ školy.⁶⁷Povinná školská dochádzka začína v 6 rokoch a trvá 10 rokov.⁶⁸

Väčšinu základných škôl na Slovensku tvoria štátne školy, ktorých množstvo od 90. rokov klesá. Existuje podstatne menej súkromných a cirkevných základných škôl, ktorých počet neklesá, no ani sa nadmerne nezvyšuje. Školstvo bolo oficiálne decentralizované dvoma zákonmi z roku 2003: Zákonom o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a taktiež zákonom o financovaní. Napriek takejto legislatíve, naznačujúcej decentralizáciu, sú štátne vzdelávacie programy záväznými dokumentmi pre školy. Štátne vzdelávacie programy určujú ciele vzdelávania a detailne popisujú učebné ciele, ktoré si škola transformuje do svojich vzdelávacích programov.⁶⁹ Študenti sú pravidelné testovaní a hodnotení počas celého obdobia základného štúdia.

Zdroj: Eurypedia, European Commission/EACEA/Eurydice, 2018

Obr.2: Štruktúra slovenského vzdelávacieho systému⁷⁰

67 SLOVENSKO. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO*. In: Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 20. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

68 Informácie pre rodičov. *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR* [online]. Bratislava [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/informacie-pre-rodicov/>

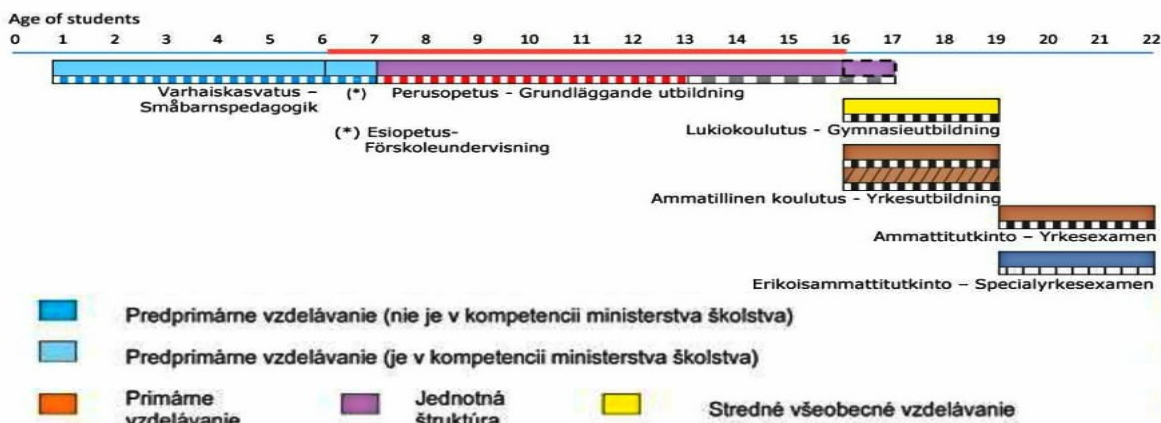
69 CHOVCULIAK, Robert. *Slobodnejšie školy: Odluka vzdelávania od politiky*. Bratislava: INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, 2018, s. 3-4. ISBN 9788089820061.

70 SLOVENSKO. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO*. In: Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 20. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

Fínsko

Fínsky vzdelávací model je charakterizovaný ako jednoštruktúrový. Tento model je typický pre Estónsko, väčšinu škandinávskych krajín a taktiež pre väčšinu balkánskych krajín. V rámci jednoštruktúrového modelu prebieha celá povinná školská dochádzka bez prechodov medzi primárnym a nižším sekundárnym levelom vzdelávania. V prípade Fínska sa povinná školská dochádzka začína v 7 rokoch a trvá 9 rokov.⁷¹

Jeden zo základných princípov fínskeho vzdelávania je, že všetci ľudia musia mať ku vzdelávaniu rovnaký prístup. Fínsky vzdelávací systém je známy tým, že sa nezameriava na testovanie žiakov. Vo Fínsku neexistujú žiadne národné testy pre žiakov počas základného vzdelávania. Pedagógovia sú zodpovední za hodnotenie vo svojich príslušných predmetoch na základe cieľov v učebných osnovách. Poskytovatelia vzdelávania sú zodpovední za praktické vyučovacie opatrenia a za kvalitu vzdelávania. Taktiež miestne orgány určujú, koľko autonómie sa prenesie na školy. Napríklad rozpočet a nábor zamestnancov sú často zodpovednosťou škôl. Vo Fínsku neexistujú žiadne súkromné školy a ani poplatky za štúdium. Študenti spravidla navštevujú najbližšiu školu v ich okolí. Počas obdobia základného vzdelávania sú zdarma poskytované učebné pomôcky, obedy a preplácané môžu byť aj náklady na dopravu do školy.⁷²

Obr. 3: Štruktúra fínskeho vzdelávacieho systému⁷³
(Zdroj: Eurypedia, European Commission/EACEA/Eurydice, 2018)

71 Ibid., 18.

72 Finland Education Model. Council for creative education [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.ccefinland.org/finland-education-model-cl1yvm>

73 SLOVENSKO. Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO. In: Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 18. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

Porovnanie tretieho kritéria “Štruktúra vzdelávacieho systému”

Fínsky vzdelávací systém je riadený na základe relatívne častého jednoštruktúrového modelu, zatiaľ čo slovenský systém sa v Európe vyskytuje oveľa výnimočnejšie a nazýva sa “zmiešaný”, čo znamená, že študenti môžu počas povinnej školskej dochádzky navštevovať rôzne typy škôl (napríklad osemročné gymnázia, či konzervatóriá). Vo Fínsku existuje počas povinnej školskej dochádzky len jeden typ školy. Školská dochádzka je vo Fínsku kratšia - trvá 9 rokov a žiaci začínajú školu povinne navštevovať po dosiahnutí siedmich rokov, zatiaľ čo na Slovensku povinná dochádzka trvá 10 rokov a žiaci sú povinní navštevovať školu už o rok skôr. Na Slovensku existujú štátne, súkromné a cirkevné školy, vo Fínsku sú všetky školy štátne a neexistujú poplatky za štúdium. Študenti vo Fínsku nie sú oficiálne hodnotení, ani testovaní až do konca povinnej školskej dochádzky, čo je opakom na Slovensku. Školstvo vo Fínsku je decentralizované a samotné školy sú do značnej miery autonómne vo svojich učebných osnovách. Na Slovensku existujú štátne vzdelávacie programy, ktoré sú pre školy záväzné a majú istý vplyv na učebné ciele.

V rámci štruktúry vzdelávacích systémov vo Fínsku a na Slovensku sú viditeľné rozdiely v mnohých oblastiach. Konkrétne v štruktúre samotného systému, povinnej školskej dochádzke, type škôl, riadení školstva, či hodnotení študentov. Toto kritérium poukazuje na skutočne výrazný súhrn znakov, ktorým sa štruktúra vzdelávacieho systému vo Fínsku a na Slovensku odlišuje.

2.4 Štvrté kritérium: Financovanie vzdelávania

Slovensko

Celkové výdavky na vzdelávanie ako podiel HDP sú nízke, značne pod priemerom v Európskej únii a taktiež nižšie ako v susedných krajinách v strednej Európe. Výdavky na študenta v rámci primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania v roku 2014 predstavovalo 4606 EUR, zatiaľ čo v roku 2017 sa táto investícia zvýšila na 4960 EUR. Keď sa ale tieto výdavky prerátajú na percentuálny podiel HDP, v roku 2014 bolo investovaných 4.1%, čo predstavovalo o 0.8 % nižšiu investíciu než je priemer Európskej únie. V roku 2016 sa táto investícia percentuálne znížila na 3.8 % podielu HDP, čo predstavuje takmer jedno percento menej než je priemer v EÚ, a to napriek trvalému hospodárskemu

rastu slovenskej ekonomiky.⁷⁴ Zo súkromných zdrojov pochádza približne 0,4 percent investícií.⁷⁵ Podľa správy Európskej komisie o školstve z roku 2018, by sa mali zvýšiť platy pedagógov a celkové investície do vzdelávania.⁷⁶ Slovensko do vedy a výskumu investuje mimoriadne málo financií, posledné údaje Eurostatu z roku 2016 poukázali na menej ako 1 percento HDP vyhradeného na vedu a výskum.⁷⁷

Fínsko

Vo Fínsku je dlhodobo nadmieru finančne podporované školstvo a aj veda a výskum, pričom v roku 2016 Fínsko na vedu výskum vyhradilo takmer 3 percentá HDP.⁷⁸ Výdavky na vzdelávanie ako podiel na HDP ostávajú nad priemerom Európskej únie, hoci sú nižšie ako v iných severských krajinách. Podiel vládnych výdavkov na školstvo ako podiel HDP sa medzi rokmi 2010 a 2016 znížil o 0,5 percent na 6,1%, čo je stále 1,4 percent bodu nad priemerom v Európskej únii. Odmeny pre učiteľov sa v posledných rokoch mierne znížili. Výdavky na študenta v rámci primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania v roku 2014 predstavovalo 7718 EUR, zatiaľ čo v roku 2017 sa táto investícia zvýšila na 8377 EUR.⁷⁹ Dve tretiny základného vzdelávania sa financujú na miestnej úrovni a tento podiel sa medzi rokmi 2012 a 2014 pomaly zvyšoval, keďže po sebe nasledujúce vlády znížili výdavky na verejné vzdelávanie o 1,5 miliardy EUR.⁸⁰ Financie v školstve pochádzajú z menej než z 0,2 percenta zo súkromných zdrojov.⁸¹

74 Key indicators. In: *Education and Training Monitor 2018: Slovakia* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 3 [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/646344.

75 KRČMÁRIK, Radovan. Ako obstálo naše školstvo v porovnaní so svetom?. *Pravda*. 2017. Dostupné z: <https://skola.pravda.sk/skolske-aktuality/clanok/448678-ako-obstalo-nase-skolstvo-v-porovnanii-so-svetom>

76 Investing in education and training. In: *Education and Training Monitor 2018: Slovakia* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 4 [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/646344.

77 *Slovensko v EÚ* [online]. In: . Tlačové oddelenie Eurostatu, 2016, s. 2 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6870038/Slovak+presidency+-+SK/b60fff53-d333-4a38-8f9d-50c4891ac752>

78 Research and development 2017. *Statistics Finland* [online]. 2018 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: http://www.stat.fi/til/tkke/2017/tkke_2017_2018-10-25_kat_001_en.html

79 Key indicators. In: *Education and Training Monitor 2018: Finland* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 3 [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/459742

80 Investing in education and training. In: *Education and Training Monitor 2018: Finland* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 4 [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/459742

81 KRČMÁRIK, Radovan. Ako obstálo naše školstvo v porovnaní so svetom?. *Pravda*. 2017. Dostupné z: <https://skola.pravda.sk/skolske-aktuality/clanok/448678-ako-obstalo-nase-skolstvo-v-porovnanii-so-svetom>

Porovnanie štvrtého kritéria “Financovanie vzdelávania”

Školstvo je vo Fínsku podporované finančne oveľa výraznejšie než na Slovensku, až o čo je ešte viditeľnejšie v súvislosti s vedou a výskumom, kam Fínsko investuje percentuálne v rámci HDP až 3 krát viac financií než Slovensko. Rozdiel v investíciách je na základe meraní z roku 2016 je 2.3 percenta HDP (podrobnejšie údaje vid' vyššie). Podľa posledných dostupných meraní Európskej komisie sa v oboch krajinách výdavky na študenta zvýšili, čo sa týka investovaného peňažného obnosu. No čo sa týka percentuálnych investícií, na Slovensku sa znížil percentuálny podiel HDP, ktorý je určený na vzdelávanie, zatiaľ čo vo Fínsku sa tento podiel zvýšil.. Slovensko by malo podľa odporúčania Európskej komisie zvýšiť platy pedagogickým zamestnancom, čo nie je prípad Fínska, kde sú platy nadpriemerné.

V rámci 4. kritéria “Financovanie vzdelávania” je jasne viditeľná rozdielnosť čo sa týka investovaného podielu HDP do školstva a taktiež podpory vedy a výskumu. Toto kritérium poukazuje na výrazné rozdiely, kde Fínsko percentuálne smeruje cca o tretinu väčší obnos financií. Ešte výraznejší rozdiel je viditeľný v oblasti vedy a výskumu, kam Fínsko investuje výraznejšie väčší obnos financií.

2.5 Piate kritérium: Inklúzia a vzdelávanie

Slovensko

Národný program rozvoja a výchovy vo vzdelávaní popisuje dôležitosť a vážnosť otázky inklúzie na Slovensku. Obdobie socialistického režimu spôsobilo, že žiaci so zdravotným postihnutím neboli prioritou systému a vhodná integrácia takýchto žiakov nebola legislatívne možná až do roku 1989.⁸² Študent so špeciálnymi potrebami má na Slovensku 3 možnosti: ak má miernejší variant postihnutia, môže byť integrovaný v bežných triedach verejných základných škôl, ďalšou možnosťou sú špeciálne triedy v rámci verejných bežných základných škôl alebo úplne oddelenie na verejných špeciálnych základných školách. Podpora študentov so zdravotným postihnutím býva ovplyvňovaná a daná externými inštitúciami viac než samotnými pedagógmi. Na Slovensku je na špeciálnych školách

82 MIŠKOLCI, Jozef. Inclusive education in the Slovak Republic two decades after the dissolution of Czechoslovakia. *International Journal of Inclusive Education*.(20) 2. 199. DOI: 10.1080/13603116.2015.1079272.

najväčšie množstvo žiakov (6,28 % zo všetkých žiakov) v Európskej únii. Paradoxne, keď si bežné školy žiadali o špeciálneho asistenta do tried, ministerstvo školstva vyhovel menej než polovici žiadostiam.⁸³

Väčšina študentov so špeciálnymi potrebami sú práve deti patriace do rómskej menšiny na Slovensku. Rómska menšina je najviac ohrozená sociálnym vylúčením, na čo poukazujú aj medzinárodné organizácie a kritika spoločnosti. Taktiež sa zdá, že socio-ekonomické zázemie výrazne ovplyvňuje dosiahnutý level slovenských študentov. V slovenskom školskom systéme sú rómski žiaci o polovicu menej úspešní než majorita a približne polovica z nich ani nedokončí základnú školu.⁸⁴ Prebiehajú rôzne iniciatívy so snahou vylepšiť túto problematiku, takýmto projektom je napríklad “Škola otvorená pre všetkých”, podporený Európskym sociálnym fondom. Cieľom projektu je podpora podpora inklúzie vo vzdelávaní v súvislosti so skvalitnením kompetencií pedagógov.⁸⁵

Fínsko

Inklúzii začala byť vo Fínsku venovaná pozornosť už v 70. rokoch s dôrazom na individualitu každého znevýhodneného jedinca a viaceré zákony napomáhali lepšej integrácii študentov so špeciálnymi potrebami. V roku 2006 bol pripravený návrh dlhodobej stratégie rozvoja vzdelávania v špeciálnych školách v predškolskom a základnom vzdelávaní. Študent má právo na výučbu a poradenstvo v súlade s učebnými osnovami a dostatočnú podporu vo vzdelávaní a školskej dochádzke, hneď ako to bude potrebné. Každému je zaručená rovnaká možnosť získať vzdelanie v súlade so svojimi schopnosťami a osobitnými potrebami a rozvíjať sa bez toho, aby mu bránili ekonomické ťažkosti.⁸⁶

Študenti so špeciálnymi potrebami nie sú automaticky pridelení do špeciálnych škôl. V prvom rade je snaha o pomoc študentovi, aby bol schopný byť súčasťou všeobecnej triedy. Niekedy je časť

83 Inkluzívne vzdelávanie môže fungovať v praxi aj na slovenských školách. *Školský servis*. 2018. Dostupné z: <http://skolskyservis.teraz.sk/skolstvo/inkluzivne-vzdelavanie-moze-fungova/46033-clanok.html>

84 HIDAS, Slavomír, Zuzana LAFFÉRSOVÁ a Gabriel MACHLICA. *Inklúzia Rómov je celospoločenskou výzvou: Pohľad na výsledky Rómov na trhu práce a vo vzdelávaní cez administratívne dáta* [online]. In: . Bratislava: Inštitút finančnej politiky, 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.finance.gov.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/komentare/18-inkluzia-romov-je-celospolocenskou-vyzvou-august-2018.html>

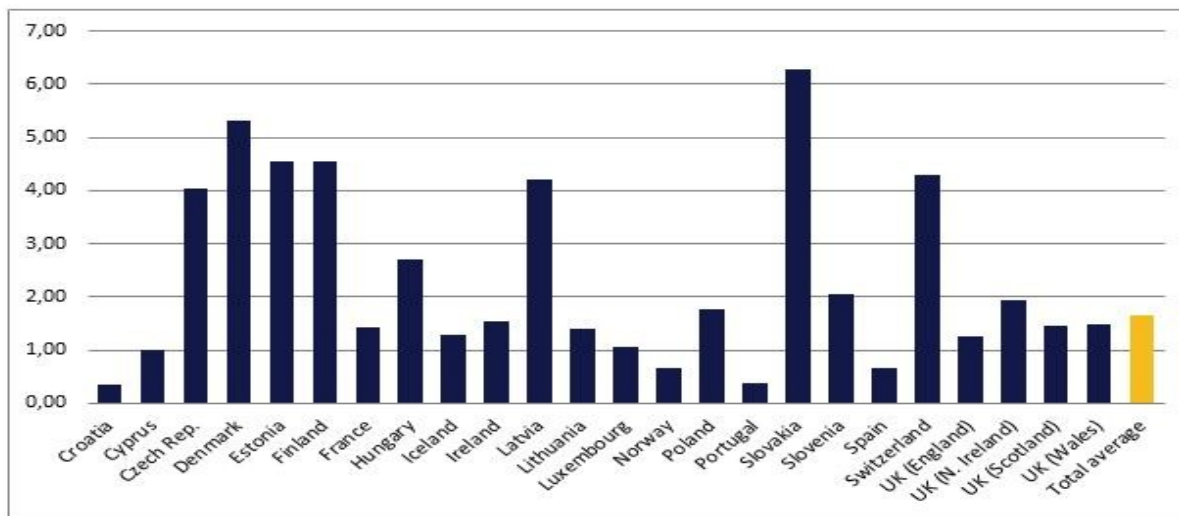
85 Národný projekt Škola otvorená všetkým (ŠOV). *Projekt ŠOV* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <http://npsov.mpc.edu.sk/o-nas>

86 Country information for Finland - Legislation and policy. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education* [online]. 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/country-information/finland/legislation-and-policy>

sylabu vyučovaná bežne a iná časť špeciálne, podľa stupňa potreby daného študenta.⁸⁷ Napriek tomu, oddelení v špeciálnych školách sa vo Fínsku nachádza približne 5 % študentov, čo je viac než priemer Európskej únie.⁸⁸

Prioritou je, aby najbližšia škola poskytovala každému študentovi čo potrebuje, a to aj v prípade špeciálnych potrieb. Ďalším špecifikom je, že rýchlejšie napredujúci študenti taktiež dostávajú individuálnu podporu.⁸⁹ Spravodlivosť je kľúčovým princípom vo fínskom vzdelávaní, no napriek tomu sa rozdiely medzi rôznymi skupinami v posledných rokoch prehlbujú. Mladí ľudia s prísťahovaleckým pôvodom, hoci sú stále relatívne malou skupinou, dosahujú horšie výsledky ako študenti narodení vo Fínsku.⁹⁰

Graf: Percento žiakov s oficiálnym potvrdením ŠVVP, ktorí sa nachádzajú v úplne oddelenom vzdelávacom prostredí, z celkového počtu žiakov v školách (%)

Obr. 4⁹¹

(Zdroj: European Agency Statistics on Inclusive Education: 2014)

87 Special Education: Concepts and definitions. *Statistics Finland* [online]. [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: http://www.stat.fi/til/erop/kas_en.html

88 European Agency Statistics on Inclusive Education: 2014 Dataset Cross-Country Report. In: *European Agency for Special Needs and Inclusive Education* [online]. 2016, s. 116 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/resources/publications/european-agency-statistics-inclusive-education-2016-dataset-cross-country>

89 Striving to enhance the individuality and development of each student. *Global Education Park Finland* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <http://www.globaleducationparkfinland.fi/lifelong-learning/inclusive-education-special-needs>

90 Modernising school education. In: *Education and Training Monitor 2018: Finland* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 6. [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/459742

91 European Agency Statistics on Inclusive Education: 2014 Dataset Cross-Country Report. In: *European Agency for Special Needs and Inclusive Education* [online]. 2016, s. 116 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/resources/publications/european-agency-statistics-inclusive-education-2016-dataset-cross-country>

Porovnanie piateho kritéria “Inklúzia a vzdelávanie”

Opatrenia napomáhajúce študentom so špeciálnymi potrebami začali vo Fínsku fungovať už v 70. rokoch, zatiaľ čo na Slovensku sa príslušné orgány tejto oblasti začali detailnejšie venovať až po roku 1989. Vo Fínsku socio-ekonomické zázemie nemá významný dopad na dosiahnutý level u študentov, všetci sú spravidla rovnomerne podporovaní a majú prístup ku vhodnej škole v blízkosti. Napriek tomu sa vo Fínsku sa začína objavovať rozdiel vo vzdelávacích výsledkoch medzi deťmi prisťahovalcov a rodenými Fínmi. Na Slovensku je fenomén vplyvu socio-ekonomického zázemia viditeľný, a to obzvlášť v súvislosti s rómskou menšinou, ktorá býva výrazne menej úspešná vo vzdelávacom procese. Čo sa týka množstva študentov v špeciálnych školách, proporčne študuje v špeciálnych školách na Slovensku len o šestinu viac študentov než vo Fínsku a obidve krajiny sú v tejto oblasti nad priemerom Európskej únie (viď tabuľka nižšie).

V rámci 5. kritéria sa dá hovoriť o výrazných rozdieloch. Fínsko má prepracovanejšie riešenia v rámci inklúzie študentov so špeciálnymi potrebami rôznych typov a štát podporuje každého študenta rovnomerne so snahou umiestniť hendikepovaných študentov na bežné školy a zabezpečiť im tam vhodné vzdelávacie prostredie. Na Slovensku je viditeľný deficit, čo sa týka asistentov pre hendikepovaných žiakov na bežných školách. Špecifickým rozdielom je fenomén rómskej menšiny, ktorý vo Fínsku nemá obdobu.

2.6 Šieste kritérium: Postavenie pedagógov

Slovensko

Na základe správy vypracovanej OECD v roku 2017 sú mzdy učiteľov v Slovenskej republike skoro trikrát nižšie ako priemer v krajinách OECD, čím patria medzi najnižšie v OECD. Mzda pedagógov je tiež výrazne nižšia ako platy v ostatných profesiách na Slovensku, ktoré taktiež vyžadujú vysokoškolské vzdelanie.⁹²

Problematike platového ohodnotenia sa nevyhýba ani Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania. Napriek postupnému zvyšovaniu platov zostáva učiteľská profesia neatraktívna, a to

92 Slovak Republic. In: *Education at a Glance 2017 OECD Indicators* [online]. Paris: OECD Publishing, s. 1 [cit. 2019-05-08]. DOI: <https://doi.org/10.1787/eag-2017-65-en>.

obzvlášť v hlavnom meste.⁹³ Podľa Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku, “štát zlyháva aj pri zabezpečení materiálno-technického vybavenia, kvalitných učebných osnov a dôstojného prostredia pre ich prácu” a učitelia si kvôli nízkym platom mnohokrát hľadajú druhé zamestnanie, čo má dopad na kvalitu ich prípravy na vzdelávací proces a taktiež na ich postavenie v spoločnosti.“ Fenoménom v spoločnosti na Slovensku je aj určitá nedôvera rodičov voči pedagógom, čo má súvis s nízkou popularitou učiteľstva ako študijného odboru.⁹⁴

Kompetencie učiteľov boli v roku 2008 ovplyvnené Štátnym vzdelávacím programom, ktorý vymedzuje všeobecné ciele slovenských škôl a vyjadruje urgentnosť zmien v prístupe vo vzdelávaní. Na základe Štátneho vzdelávacieho programu, si učitelia môžu do istej miery určiť metódy, aké vo výučbe používajú.⁹⁵ Napriek tejto možnosti, inovatívny prístup vo výučbe je na mnohých školách ešte stále raritou. Na podporu učiteľov v tejto oblasti vznikla v roku 2017 iniciatíva “Deň slobody v školách”.⁹⁶

Fínsko

Povolanie učiteľa vo Fínsku je známe ako výborne ohodnotené, obľúbené a vážené v spoločnosti. Za základ fínskeho úspešného vzdelávania sú považovaní vysokokvalifikovaní, motivovaní a samostatní učitelia. Všetci fínski učitelia majú akademický titul,⁹⁷ pričom len približne 10 percent uchádzačov je prijatých na študijný odbor učiteľstva⁹⁸ a učitelia nie sú podrobovaní školským inšpekciám.⁹⁹

V rámci členských krajín Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), mali fínski pedagógovia v roku 2014 o 13% vyšší plat než je priemer v OECD a obzvlášť ženy vo fínskom

93 Investing in education and training. In: *Education and Training Monitor 2018: Slovakia* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 6. [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/646344.

94 ONDEK, Pavel. Postavenie učiteľa na Slovensku. *Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku* [online]. 2016 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.ozpsav.sk/sk/Aktuality/udalosti-oznamy/Postavenie-ucitela-na-Slovensku.alej>

95 PORUBSKÝ, Štefan a kol. *ŠKOLA A KURIKULUM – TRANSFORMÁCIA V SLOVENSKOM KONTEXTE*. Banská Bystrica: Belianum, 2014, 120-121. ISBN 978-80-557-0839-3.

96 TASR. Učitelia potrebujú vo vzdelávaní slobodu, tvrdia riaditelia škôl. *Teraz* [online]. 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/ucitelia-potrebuju-vo-vzdelavani-slobodu/331336-clanok.html>

97 Finnish National Board of Education. *CURRENT TRENDS IN INCLUSIVE EDUCATION IN FINLAND* [online]. 2007. s.7 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Inclusive_Education/Reports/sinaia_07/finland_inclusion_07.pdf

98 KOIVULA, Pírjo, Suvi LAKKALA a Marita MÄKINEN. *TEACHER EDUCATION FOR INCLUSION COUNTRY REPORT FINLAND: Initial Teacher Education* [online]. In: . Rovaniemi, 2010, s. 3 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/sites/default/files/TE4I-country-report-for-web-Finland.doc>

99 Finnish National Board of Education. *CURRENT TRENDS IN INCLUSIVE EDUCATION IN FINLAND* [online]. 2007. s. 10 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Inclusive_Education/Reports/sinaia_07/finland_inclusion_07.pdf

školsťve sú platovo ohodnotené až o 22% lepšie než ich zahraničné vysokoškolsky vzdelané kolegyne. Čo sa týka počtu odpracovaných hodín, fínski učítelia v priemere pracujú až o 100 hodín menej než je priemer v OECD¹⁰⁰ a prítom vyše 90 percent učítel'ov sa cítí spokojných so svojim platovým ohodnotením.¹⁰¹ Ráćio študenta-učítel'a je taktiež jedno z najmenších v OECD - 9 študentov v priemere vychádza na 1 učítel'a.¹⁰²

Už v 90. rokoch začalo pôsobiť národné kurikulum, ktoré popisuje široké vnútroštátne opatrenia a necháva relatívnu voľnosť školám a pedagógom na vypracovanie vhodných učebných osnov a použitie rôznych vzdelávacích kritérií.¹⁰³

Porovnanie šiesteho kritéria "Postavenie pedagógov v spoločnosti"

Pedagógovia sú vo Fínsku platovo ohodnotení nadpriemerne, pričom paradoxne pracujú v priemere menej hodín. Na Slovensku sú platy pedagógov podstatne nižšie pod priemerom Európskej únie. Profesia učítel'a je na Slovensku nepopulárna a Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy popisuje, že učítelia sú v spoločnosti nedocenení a stretávajú sa s nedôverou. Naopak, vo Fínsku sú učítelia považovaní za dôveryhodných a za základ úspešného fínskeho školstva, čo potvrdzuje aj fínska legislatíva - národné kurikulum určuje ciele vo vzdelávaní vágne a učítelia majú v princípe väčšiu slobodu vo výučbe. Čo sa týka slobody pri vyučovaní, hoci legislatíva na Slovensku povoľuje do istej miery inovatívny prístup, ten je využívaný menej frekventovane. Samotná legislatíva na Slovensku má značný vplyv na vzdelávacie programy v školách.

Čo sa týka 6. kritéria - postavenia pedagógov, dá sa hovoriť o nápadne sa prejavujúcich rozdieloch, ktoré majú na Slovensku skôr negatívny ráz. Zreteľné odlišnosti existujú v súvislosti platovým ohodnotením, vnímaním pedagógov v spoločnosti a taktiež v samotnej legislatíve, ktorá má vplyv na vzdelávacie programy a kompetencie učítel'ov. Keďže učítel' je chápaný ako základ úspešného

100 Finland. In: *Education at a Glance 2017 OECD Indicators* [online]. Paris: OECD Publishing, s. 1 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: www.oecd.org/education/Finland-EAG2014-Country-Note.pdf

101 OECD. Finland: Key Findings from the Teaching and Learning International Survey. In: *Results from TALIS 2013* [online]. 2013, s. 1-3 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/finland/TALIS-2013-country-note-Finland.pdf>

102 Finland. In: *Education at a Glance 2017 OECD Indicators* [online]. Paris: OECD Publishing, s. 1 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: www.oecd.org/education/Finland-EAG2014-Country-Note.pdf

103 Finnish National Board of Education. *CURRENT TRENDS IN INCLUSIVE EDUCATION IN FINLAND* [online]. 2007. s.5 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Inclusive_Education/Reports/sinaia_07/finland_inclusion_07.pdf

vzdelávacieho systému vo Fínsku, je potrebné uvážiť nutnosť pozdvihnúť postavenie učiteľského povolania na Slovensku.

2.7 Celková analýza – zhrnutie

Táto časť práce stručne analyzuje kľúčové aspekty súvisiace s fínskym a slovenským vzdelávacím kontextom na základe dôkladne vybraných kritérií a detailne popísaných faktov v predchádzajúcich častiach kapitoly.

V súvislosti s vývojom a štruktúrou vzdelávacích systémov na Slovensku a vo Fínsku, tieto aspekty sa výrazne odlišujú. Fínskemu zjednotenému systému a jednoštruktúrovému modelu predchádzali desaťročia politických rozhodnutí, ktoré vzdelávanie zjednotili. Na Slovensku bol v 20. storočí aplikovaný odlišný vzdelávací systém ovplyvnený ideológiou komunistickej strany v Československu, zatiaľ čo v podobnom období vo Fínsku už fungoval jednoštruktúrový vzdelávací model, ktorý je momentálne výraznou inšpiráciou pre slovenský národný program. Historický vývoj vo vzdelávaní a aj všeobecne naznačuje dlhodobé rozdielne smerovanie Fínska a Slovenska už od konca 2. svetovej vojny až do konca minulého storočia, hoci dnes sú obe krajiny demokratické štáty a členmi Európskej únie.

Fínsko a Slovensko sú štáty fungujúce ako parlamentné demokracie, no výrazný rozdiel je v dôvere v ducha demokracie. Na Slovensku sú totiž korupcia a klientelizmus vnímané ako omnoho frekventovanejšie javy než vo Fínsku. Je možné preto opatrne konštatovať, že s tým pochopiteľne súvisí aj nižšia dôvera občanov v rozhodnutia štátu. Pre politické zmeny je dôležitá podpora občanov a v prípade zmien vo vzdelávaní, je možné za kľúčovú považovať práve podporu pedagógov. Je preto nutné zdôrazniť, že situácia učiteľov na Slovensku je už dlhobojšie vnímaná pomerne negatívne. Inovácie a dôvera v učiteľov sú podstatnými zložkami vzdelávania vo Fínsku, hoci zmeny v legislatíve sú taktiež dôležitou súčasťou systému. Slovenskí učitelia apelujú na väčšiu podporu od štátu, čo sa týka vhodnejšieho platového ohodnotenia, materiálneho zabezpečenia na školách a aj väčšieho množstva asistentov pre žiakov so zdravotným postihnutím, či inými špeciálnymi potrebami. Tieto aspekty, na rozdiel od dôvery v politické rozhodnutia, vyžadujú zvýšenie investícií do vzdelávania, ktoré sú pod priemerom Európskej únie.

Čo sa týka riešenia inklúzie, na Slovensku je atypickou práve rómska menšina. Dá sa konštatovať, že špecifická situácia v akej je Slovensko v súvislosti so vzdelávaním rómskej menšiny je obtiažne riešiteľná výlučne inšpiráciou od krajiny akou je Fínsko, ktorá je etnicky viac homogénna a

kde etnické, či národnostné skupiny nie sú zreteľne ovplyvnené socio-ekonomickým zázemím. Je ale možné brať do úvahy inšpiráciu vhodnejšími podmienkami pre študentov so špeciálnymi potrebami, ktorí potrebujú asistentov na základných školách.

Fínsky školský systém bol postavený na rovnostárskom princípe kvalitného všeobecného vzdelávania, ktoré je inkluzívne a komplexné.¹⁰⁴ Zdá sa, že Fínsko je ukázková krajina v oblasti vzdelávania vo viacerých ohľadoch, odhliadnuc od testovania PISA. Na základe kvalitatívnej analýzy je možné skonštatovať, že Slovensko by mohlo uplatniť transfer politik najmä v oblasti postavenia pedagógov a investícií do vzdelávania. Pri transfere vzdelávacích politik v tejto situácii je potrebné brať ohľad na mieru rozdielov a priorit. Základom fungujúcej zmeny v spoločnosti je stabilita a dôvera v politický systém.¹⁰⁵ V prípade vzdelávania, je preto možné považovať za základ úspechu kvalitu a dôveru v učiteľov. Učiteľia sú podhodnotení platovo a investície do vzdelávania sú podpriemerné. Preto by mali byť brané do úvahy ekonomické faktory a opatrné zmeny vo vzdelávaní prepojené s postavením učiteľov v spoločnosti. Pri rýchlosti presunu z terajšieho vzdelávacieho systému na systém podobnejší fínskemu je ale kľúčové brať do úvahy dlhoročný rozdiel v ideológii, aký bol medzi komunistickým režimom na Slovensku a demokratickým režimom vo Fínsku, ktorý poznamenal dnešnú podobu obidvoch vzdelávacích systémov.

104 Country information for Finland - Legislation and policy. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education* [online]. 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/country-information/finland/legislation-and-policy>

105 KLIJN, E.H. Trust in governance networks; its impacts on outcomes. *Administration and Society*. 2010, 42(2), 197. Dostupné z: https://repub.eur.nl/pub/20767/trust_in_governance.pdf.

3 Vplyv GERM – Globálneho hnutia za reformu vzdelávania

V súčasnej situácii vo sfére politických transferov a požičiavania si politik v oblasti vzdelávania je pozoruhodným fenomén známy ako *Globálne hnutie za reformu vzdelávania*, v skratke GERM z anglického *Global education reform movement*. GERM úzko súvisí s fenoménom transferu vzdelávacích politik.

Tento termín po prvý krát použil v roku 2009 Pasi Sahlberg vo svojej práci *Learning first: School accountability for a sustainable society* (v preklade “Učenie sa najprv: Zodpovednosť škôl za udržateľnú spoločnosť”).¹⁰⁶ Pasi Sahlberg je svetoznáмым profesorom v oblasti vzdelávacích politik, vedcom a politickým poradcom, ktorý radil tvorcom vzdelávacích politik aj mimo Fínska, preslávil sa najmä mimoriadne oceňovanou knihou *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland* (v preklade: “Fínske lekcie 2.0: Čo sa môže svet naučiť zo vzdelávacej zmeny vo Fínsku”).¹⁰⁷

Pohnútka pre vznik GERM je chápaná ako dôsledok troch rôznych príčin. Prvou je nová paradigma vzdelávania, ktorá sa stala dominantnou v 80. rokoch, kedy sa zámer reforiem presunul z koncentrácie na menej relevantné schopnosti a memorizáciu faktov na schopnosť študentov riešiť problémy, ich komunikačné schopnosti, či emočnú inteligenciu, no taktiež gramotnosť a matematické zručnosti. Ďalšou inšpiráciou bola požiadavka verejnosti na inkluzívne vzdelávanie pre všetkých. Treťou pohnútkou bol pohyb ku zodpovednosti vo vzdelávaní, ktoré sprevádzalo globálnu vlnu decentralizácie verejných služieb. Práve tretia pohnútka v praxi znamená výraznejšiu zodpovednosť škôl a učiteľov za ich prácu a tým pádom viedla k vytváraniu štandardov vo vzdelávaní a porovnávaní, s čím súvisia rôzne hodnotenia, testovania a predpísané študijné plány.¹⁰⁸

GERM istým spôsobom posilňuje trhovú logiku, keďže podtrháva výkonnostné štandardy, ktoré by mali viesť ku tomu, aby sa celkovo vyučovalo vhodnejšie a dosahovali lepšie výsledky. GERM taktiež usudzuje, že najefektívnejším spôsobom ako zlepšiť vzdelávacie systémy je uplatniť v nich inovácie z už fungujúcich systémov. V neposlednom rade sa opiera o predpoklad, že konkurencia

106 SAHLBERG, Pasi. *Learning First: School Accountability for a Sustainable Society. Educational Accountability*. Rotterdam: Sense Publishers, 2009, s. 2. ISBN 978-90-8790-902-4.

107 SAHLBERG, Pasi. Pasi Sahlberg, professor of education policy. *Pasisahlberg.com* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/bio-pasi-sahlberg/bio/>

108 SAHLBERG, Pasi. *Learning First: School Accountability for a Sustainable Society. Educational Accountability*. Rotterdam: Sense Publishers, 2009, s. 2-3. ISBN 978-90-8790-902-4.

medzi školami, učiteľmi a študentmi je najproduktívnejší spôsob, ako zvýšiť kvalitu vzdelávania.¹⁰⁹ Je badateľná istá súvislosť medzi GERM a tým pádom požičovaním politík, či transfermi politík vo svete vo sfére vzdelávania.

Vyššie spomenuté charakteristiky fenoménu GERM sa podľa Pasiho Sahlberga vo Fínsku nevyskytujú. Naopak, Fínsko sa zdá byť imúnne voči GERM¹¹⁰ a Sahlberg spôsob akým Fínsko svoj vzdelávací systém reformuje nazýva alternatívny, takže v tomto prípade hovoríme o ARM – alternatívnom reformnom hnutí v oblasti vzdelávania.¹¹¹ Konštatuje, že namiesto zavedenia postupných vzdelávacích revolúcií bola fínska vzdelávacia politika postavená na pravidelných zmenách a systémovom vedení na základe spoločne akceptovaných hodnôt a vízie, ktoré úzko súvisia so súčasnými myšlienkami trvalo udržateľnej zmeny vzdelávania.¹¹² Paradoxom je, že hoci práve fínsky vzdelávací systém do GERM nespadá, viaceré vzdelávacie systémy, ktoré by boli na základe tejto teórie zaradené do GERM, sa snažia napodobniť fínsky vzdelávací systém.

3.1 Rozdiel medzi GERM a ARM

Sahlberg popisuje základné rozdiely medzi fenoménmi reformiem vo vzdelávaní GERM a ARM zohľadňujúc päť rôznych oblastí.

Prvou oblasťou je štandardizácia. Zatiaľ čo GERM podporuje striktné štandardy týkajúce sa centralizovaného predpísaného spôsobu ako vylepšiť kvalitu školstva, ARM je charakteristické voľnými štandardmi a flexibilným národným kurikulumom, ktoré podporuje riešenia na lokálnej úrovni, čiže podporuje decentralizáciu systému.¹¹³

Čo sa týka zamerania na vzdelávanie, v rámci GERM je charakteristické, že sa školstvo zameriava na schopnosti v čítaní, písaní, matematike a prírodných vedách, ktoré sú typicky merateľné a sú často merané práve rôznymi rebríčkami vzdelávania, akými sú napríklad PISA, TIMSS či PIRLS.

109 Ibid., 3.

110 SAHLBERG, Pasi. Global Educational Reform Movement is here!. *Pasisahlberg.com* [online]. 2012 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/global-educational-reform-movement-is-here/>

111 SAHLBERG, Pasi. Learning First: School Accountability for a Sustainable Society. *Educational Accountability*. Rotterdam: Sense Publishers, 2009, s. 3. ISBN 978-90-8790-902-4.

112 SAHLBERG, Pasi. Global Educational Reform Movement is here!. *Pasisahlberg.com* [online]. 2012 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/global-educational-reform-movement-is-here/>

113 SAHLBERG, Pasi. Learning First: School Accountability for a Sustainable Society. *Educational Accountability*. Rotterdam: Sense Publishers, 2009, s. 3. ISBN 978-90-8790-902-4.

Podľa Sahlberga sa ARM odlišuje sústredením sa na ťažšie merateľné aspekty učenia, akými sú napríklad dôraz na učenie súvisiace s rastom individuálnej osobnosti, morálne aspekty, či kreativitu.¹¹⁴

Tretia oblasť súvisí so spôsobom vyučovania. Zdá sa, že v súvislosti s GERM sa vyskytuje vyučovanie s cieľom získať určité výsledky, úspech a dobrý výkon. Tieto ciele podľa Sahlberga potláčajú kreativitu a zužuje učenie na hlavné oblasti, ktoré bývajú hodnotené. Naopak, alternatívny spôsob vo vzdelávaní podporuje kreativitu a experimentovanie s novými metódami, pretože vyučovanie nie je pod nátlakom, aby prinieslo výkon, či konkrétne výsledky vo vzdelávaní.¹¹⁵

Ďalšou oblasťou je prístup k inováciám. Vzdelávacie systémy, ktoré sú ovplyvnené GERM sa pokúšajú o inšpiráciu zvonku, takže napríklad z ostatných krajín, čoho ukážkou je fenomén transferu vzdelávacích politík. Zmeny vo vzdelávaní prichádzajú tým pádom do škôl cez legislatívu, či národné programy a nahrádzajú už existujúce zlepšujúce stratégie. Naopak, v krajinách v ktorých vzdelávací systém korešponduje s ARM, je vo vzdelávaní výrazný dôraz na učiteľa a jeho vzťahy ku študentom v súvislosti s tradičnými pedagogickými hodnotami. Taktiež hlavným zdrojom vylepšovania vo vzdelávaní sú praktiky súvisiace priamo s históriou daného vzdelávacieho systému.¹¹⁶

Poslednou oblasťou, ktorú Sahlberg porovnával, je zodpovednosť a dôvera. V rámci rozvoja vo vzdelávaní, ktoré súvisí s GERM, zvyknú byť výkony v školstve prepojené s testami, inšpekciami a finančnými odmenami, kde najúspešnejšie školy získavajú odmeny, zatiaľ čo školy, ktoré podávajú merateľne horšie výkony, majú menej benefitov. Na druhej strane je v rámci ARM preferovaná kultúra dôvery a učiteľovi je prejavovaná náležitá dôvera a úcta. Preto práve učiteľ ako profesionál hodnotí študentov a riadi vzdelávací proces. Školy, ktoré z istého dôvodu podávajú slabšie výkony sú podporované o to viac, aby svoju úroveň zlepšili.¹¹⁷

3.2 GERM a ARM vo všeobecnosti, na Slovensku a vo Fínsku

Transfery politík postavené na inšpirácii a imitácií, ktoré vznikajú v dôsledku globalizácie, sú chápané ako miernejšie formy transferu a požičiavania politík.¹¹⁸ Sahlberg popisuje globalizáciu ako kultúrny paradox, ktorý simultánne zjednocuje a rozdeľuje ľudí a kultúry. Popisuje, že národné vzdelávacie politiky sa zjednocujú integráciou s globálnymi trendmi, ktorá je prepojená s

114 Ibidem.

115 Ibid., 4.

116 Ibidem.

117 Ibidem.

118 BENSON, David a Andrew JORDAN. What have we Learned from Policy Transfer Research? Dolowitz and Marsh Revisited. *Political Studies Review*. 2011, 9(3), 371. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1478-9302.2011.00240.x>.

porovnávaním systémov a ich výkonu na základe určitých kritérií, známe ako benchmarking.¹¹⁹ Ako význačný príklad benchmarkingu vo vzdelávaní sa jednoznačne dá označiť prieskum PISA. Aj podľa Sahlberga, PISA podnecuje tvorcov vzdelávacích politík k spolupráci a návštevám krajín, ktoré vo výskume figurujú, a k snahe o zmenu vo vzdelávacích systémoch. Sahlberg nazýva tendencie krajín, ktoré navštevujú Fínsko s úmyslom spoznať jeho vzdelávací systém a priniesť prínosné poznatky do svojej krajiny „PISA turizmus”.¹²⁰ Analyzovanie celosvetových politík vo vzdelávaní sa stalo bežnou praxou na mnohých ministerstvách a iných administratívnych celkoch. Výsledkom je, že vzdelávacie systémy sa na seba začínajú viac podobať, keďže dnes už nevyhnutne zdieľajú isté základné hodnoty, funkcie a štruktúry.¹²¹

Slovenské školstvo je v určitých ohľadoch kritizované a prejavuje snahu o zlepšenie v oblastiach týkajúcich sa medzinárodného hodnotenia PISA , či na základe odporúčaní OECD alebo Európskej komisie. Slovensko sa snaží zlepšiť práve inšpiráciou zo zahraničia, a to príkladom z Fínska, ktoré v medzinárodnom hodnotení získava výborné výsledky. Tento faktor externej inšpirácie na základe testovania je jedným z hlavných znakov GERM. Spôsob akým Slovensko riadi školstvo a akým spôsobom sa snaží vzdelávanie zlepšiť (viď. 2. kapitola) je taktiež nápadne podobný vzdelávacím politikám, ktoré spadajú do fenoménu GERM. Iné znaky, ktoré Slovensko radia do GERM je napríklad vyššie zmienený prístup k inováciám. V slovenskom systéme sú totiž inovácie a zmeny vo vyučovaní značne podmienené legislatívou a školským programom.¹²²

Naopak, charakteristika fínskeho školstva je výraznejšie podobná ARM. Znaky ARM vo fínskom systéme sú najmä decentralizácia, postavenie pedagógov a spôsob reformy, ktorý vychádza z dlhodobého procesu zmeny vo Fínsku, nie externou inšpiráciou.¹²³ Fínske školstvo je považované za skvostný príklad a mnohé vzdelávacie systémy v odlišných krajinách sa mu snažia podobať. Mnohé krajiny, ktoré navštevujú Fínsko, tak robia pravdepodobne v súvislosti s testovaním PISA, a tým pádom uplatňujú takzvaný “PISA turizmus”, keďže ich poháňa chcenie umiestniť sa lepšie v PISA

119 SAHLBERG, Pasi. Learning First: School Accountability for a Sustainable Society. *Educational Accountability*. Rotterdam: Sense Publishers, 2009, s. 15-17. ISBN 978-90-8790-902-4.

120 SAHLBERG, Pasi. Minimalism in educational reform. *Pasisahlberg.com* [online]. 2014 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/address-at-2014-frankfurt-book-fair/>

121 SAHLBERG, Pasi. Learning First: School Accountability for a Sustainable Society. *Educational Accountability*. Rotterdam: Sense Publishers, 2009, s. 2. ISBN 978-90-8790-902-4.

122 PORUBSKÝ, Štefan a kol. *ŠKOLA A KURIKULUM – TRANSFORMÁCIA V SLOVENSKOM KONTEXTE*. Banská Bystrica: Belianum, 2014, 120-121. ISBN 978-80-557-0839-3.

123 SAHLBERG, Pasi. Global Educational Reform Movement is here!. *Pasisahlberg.com* [online]. 2012 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/global-educational-reform-movement-is-here/>

rebríčku, a práve Fínsko vidia ako vzor.¹²⁴ Medzi krajiny, ktoré praktizujú „PISA turizmus“ môžeme zaradiť aj Slovensko, ktorého delegácia odborníkov na vzdelávanie v januári 2018 navštívila Fínsko s úmyslom inšpirovať sa pri reformovaní slovenského školstva.¹²⁵ Paradoxne, Fínsko nekladie dôraz na svoje postavenie v hodnotení PISA, a tento faktor ho opäť zaradzuje do ARM. Hoci Fínsko v roku 2015 kleslo v rebríčku PISA, vo svojom smerovaní sa na merateľné ciele primárne nezameriava, ale venuje sa skôr digitalizácii, rovnosti vo vzdelávaní, rozvoju študenta, či umeniu, čomu nasvedčuje aj nový program zverejnený v roku 2016.¹²⁶

124 SAHLBERG, Pasi. Minimalism in educational reform. *Pasisahlberg.com* [online]. 2014 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/address-at-2014-frankfurt-book-fair/>

125 SLOVENSKO. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO*. In: Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 57-58. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

126 *Key projects reform Finnish education* [online]. In: Helsinki: Ministry of Education and Culture, Finland, 2016, s. 1-2 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://minedu.fi/documents/1410845/4150027/Key+projects+reform+Finnish+education/ecf0ed3d-7249-4b31-abaf-189af35e197a/Key+projects+reform+Finnish+education.pdf>

Záver

Slovenské ministerstvo zodpovedné za riadenie školstva sa rozhodlo inšpirovať sa fínskym vzdelávacím modelom na viacerých úrovniach. Toto rozhodnutie a popis zmeny v školstve sú detailne vysvetlené v *Národnom programe rozvoja výchovy a vzdelávania* z roku 2018. Takéto rozhodnutie slovenskej vlády sa dá chápať ako pokus o dobrovoľný transfer vzdelávacej politiky a bolo podnetom pre výskum popísaný v tejto práci.

Transfer politik svoj pomenovanie dostal koncom 20. storočia, hoci inšpirácia rôznymi politickými systémami vo všeobecnosti je dlhodobou bežnou javom. Globalizácia pravdepodobne zohráva istú rolu v súvislosti s týmto fenoménom, keďže spoločnosť je prepojená viac než kedykoľvek predtým.

Práca si za jeden z cieľov stanovila vysvetlenie fenoménu dobrovoľného transferu vzdelávacích politik v dnešnej spoločnosti a analýzu motivácie, kvôli ktorej sa Slovensko rozhodlo inšpirovať práve fínskym vzdelávacím systémom. Je možné konštatovať, že snaha jednotlivých vzdelávacích systémov o vzájomnú podobnosť a učenie sa jeden od druhého sú podmienené medzinárodnými hodnoteniami vo vzdelávaní. Slovenské školstvo je kritizované združeniami pedagógov na Slovensku, médiami a taktiež orgánmi Európskej únie. Naopak, Fínsko je považované za vzor vo vzdelávaní a mnohé krajiny ho vnímajú ako inšpiráciu. Je pravdepodobné, že Slovensko sa rozhodlo inšpirovať Fínskom z troch rôznych dôvodov. Po prvé, Fínsko je všeobecne považované za ukážkový vzdelávací model a je možné, že práve jeho reputácia inšpirovala Slovensko. Po druhé, Fínsko získalo popularitu na základe výsledkov medzinárodného merania *PISA*, kde sa dlhodobo nachádzalo na popredných priečkach. V kontraste ku Fínsku, Slovensko nemalo lichotivé umiestnenie v tomto renomovanom rebríčku, a čo viac, výsledky slovenských študentov sa zhoršovali. Je pravdepodobné, že tento výrazný rozdiel primäl Slovensko, aby sa inšpirovalo práve Fínskom. Za tretiu príčinu je možné považovať otázku inklúzie. Fínske školstvo je postavené na rovnostárskom princípe kvalitného inkluzívneho vzdelávania, zatiaľ čo Slovensko je ostro kritizované na medzinárodnej scéne práve kvôli nedostatočne inkluzívnemu vzdelávaniu, a to najmä čo sa týka študentov pochádzajúcich z podpriemerného socio-ekonomického prostredia.

Skúmaný kontrast medzi fínskym a slovenským kontextom v súvislosti so vzdelávaním je výrazný. Je možné tvrdiť, že Slovensko sa od Fínska značne odlišuje vo všetkých skúmaných aspektoch. Čo sa týka najrelevantnejších rozdielov, historický vývoj fínskeho školstva je výrazne rozdielny od slovenského. Fínske zjednotenie vzdelávacieho modelu trvalo desaťročia, bolo založené

na egalitárskom inkluzívnom princípe pred vyše 40 rokmi, zatiaľ čo slovenské školstvo bolo dlhodobo ovplyvňované socialistickým režimom a tradičný zmiešaný vzdelávací model, ktorý na Slovensku funguje je odlišný od fínskeho jednoštruktúrového modelu. Čo sa týka otázky inklúzie, na Slovensku je táto otázka často diskutovaná v súvislosti s rómskou menšinou. Avšak, keďže sa Fínsko nestretáva s problematikou tohto typu, dá sa tvrdiť, že riešenie na základe fínskeho príkladu nemusí byť najvhodnejšie, pretože samotný kontext je výrazne rozdielny. Na základe komparatívnej analýzy sa dá usúdiť, že zmeny, ktoré by najpriamočiarejšie priblížili slovenské školstvo fínskemu, súvisia so zvýšením investícií do vzdelávania, decentralizácie školstva a zlepšením pozície pedagógov, týkajúc sa ich právomocí vo formovaní vzdelávania a aj miezd. No pravdepodobne je nutné brať do úvahy v súvislosti s politickými zmenami, nakoľko je pre reformu vo vzdelávaní dôležitá dôvera občanov a pedagógov vo fungovanie štátu, ktorá sa na Slovensku zdá byť značne nižšia než vo Fínsku. V súvislosti s celkovým transferom vzdelávacej politiky je možné tvrdiť, že je potrebná opatrnosť, čo sa týka implementačnej fázy reformy vzhľadom k mnohým odlišnostiam a špecifikám slovenského systému, ktoré majú hlboký historický kontext.

Nakoniec práca konštatuje, že terajšia snaha o zmenu slovenského vzdelávacieho systému môže byť klasifikovaná ako súvisiaca s GERM – Globálnym hnutím za reformu vzdelávania, nazvané fínskym expertom na vzdelávanie Pasim Sahlbergom. Na základe tejto teórie, Slovensko spĺňa znaky GERM, keďže školstvo môžeme označiť ako centralizované, zameraná na merateľné ciele a externú inšpiráciu. Naopak, premeny vo Fínskom školstve sú skôr alternatívne a reformy sú podmienené lokálnymi potrebami. Táto časť práce poukazuje na potenciálne pokračovanie výskumu v súvislosti s porovnaním spôsobu tvorby vzdelávacích reforiem a dôvodmi pre premeny v školstve na Slovensku a vo Fínsku.

Summary

The thesis *Education policy transfer: case study of Slovakia inspired by Finland* focuses on the transfer of policies in the field of education. It examines the case of Finland's educational policy and Slovakia's aspiration to inspire and reform education based on Finnish education principles.

The aim of this work is to explain the phenomenon of a voluntary transfer of educational policies in the global society and the cause of this phenomenon, which is nowadays influenced by international evaluations in education. More specifically, the work focuses on the similarities and differences between Slovakia and Finland, and the aspects that play a role in this context. The importance and relevance of the work lie in the uniqueness of this topic. The thesis attempts to analyze the decision of Slovakia to reform its education systems based on external factors from a different perspective. The content is divided into three chapters and connects elements of comparative analysis and case study. It attempts to provide an understanding of a given case and takes into account the general context of the chosen phenomenon.

Finland is generally regarded as an exemplary educational model and possibly its reputation has inspired Slovakia. Moreover, Finland has gained popularity due to the results of the international PISA ranking whereas Slovakia did not score high in this renowned ranking. While Finnish education is based on the egalitarian principle of quality inclusive education, Slovakia is criticized on the international scene precisely because of insufficient inclusive education, especially with regards to the socio-economic backgrounds of students. On the basis of the qualitative analysis, it is possible to state that Slovakia should take into account economic factors in education linked to the status of teachers in society. However, the transfer of education policies in this situation needs to be cautious of the range of differences, such as the long-standing difference in ideology between the communist regime in Slovakia and the democratic regime in Finland, which marked the current form of both education systems. Finally, the paper notes that current efforts to change the Slovak education system can be related to GERM - Global Education Reform Movement.

Zoznam použitých zdrojov

Primárne zdroje:

Oficiálne dokumenty

Country information for Finland - Legislation and policy. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education* [online]. 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/country-information/finland/legislation-and-policy>

Education and Training Monitor 2018: Slovakia [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 3-7. [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/646344.

Education at a Glance 2017 OECD Indicators [online]. Paris: OECD Publishing, s. 1 [cit. 2019-05-08]. DOI: <https://doi.org/10.1787/eag-2017-65-en>.

European Agency Statistics on Inclusive Education: 2014 Dataset Cross-Country Report. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education* [online]. 2016, s. 116 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/resources/publications/european-agency-statistics-inclusive-education-2016-dataset-cross-country>

Finnish National Board of Education. *CURRENT TRENDS IN INCLUSIVE EDUCATION IN FINLAND* [online]. 2007. s.7 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Inclusive_Education/Reports/sinaia_07/finland_inclusion_07.pdf

KOIVULA, Pirjo, Suvi LAKKALA a Marita MÄKINEN. *TEACHER EDUCATION FOR INCLUSION COUNTRY REPORT FINLAND: Initial Teacher Education* [online]. In: . Rovaniemi, 2010, s. 3 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/sites/default/files/TE4I-country-report-for-web-Finland.doc>

SLOVENSKO. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO*. In: . Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 18-59. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon). In: . Národní shromáždění Československé socialistické republiky, 82/1960, 186/1960 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1980-186>

Zákon o sústave základných a stredných škôl (školský zákon). In: . Národní shromáždění Československé socialistické republiky, 29/1984 Zb. Dostupné také z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1984/29/>

Zákon zo dňa 21. apríla 1948 o základnej úprave jednotného školstva (školský zákon). In: . Ústavodarné Národné zhromaždenie Republiky Československej, 38/1948, 95/1948 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-95>

Štatistické dáta

Compare your country - PISA 2015. *Compare Your Country* [online]. 2015 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <http://www.compareyourcountry.org/pisa/country/SVK?lg=en>

Corruption Perceptions Index 2018. *Transparency International* [online]. 2018 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/cpi2018>

OECD. Finland: Key Findings from the Teaching and Learning International Survey. In: *Results from TALIS 2013* [online]. 2013, s. 1-3. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/finland/TALIS-2013-country-note-Finland.pdf>

Regions 2019. *Statistics Finland* [online]. 2019 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://www.tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/maakunta/001-2019/index_en.html

Research and development 2017. *Statistics Finland* [online]. 2018 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: http://www.stat.fi/til/tkke/2017/tkke_2017_2018-10-25_kat_001_en.html

Slovensko v EÚ [online]. In: . Tlačové oddelenie Eurostatu, 2016, s. 2 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6870038/Slovak+presidency+-+SK/b60fff53-d333-4a38-8f9d-50c4891ac752>

Snapshot of performance in science, reading and mathematics. In: , OECD. *PISA 2015 Results in Focus* [online]. 2018, s. 5 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>

Sekundárne zdroje:

Knihy

AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*. Washington, D.C.: World Bank, 2006, s. 82-83.

CHOVANCULIAK, Robert. *Slobodnejšie školy: Odluka vzdelávania od politiky*. Bratislava: INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, 2018, s. 3-4. ISBN 9788089820061.

DRULÁK A KOL., Petr. *Jak zkoumat politiku : kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. s. 23. ISBN 978-80-7367-385-7

EVANS, Mark. *Policy Transfer in Global Perspective*. Burlington: Ashgate, 2004, s. 1. ISBN 1351910469 9781351910460.

Education and Training Monitor 2018: Finland [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 3-6. [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/459742

PORUBSKÝ, Štefan a kol. *ŠKOLA A KURIKULUM – TRANSFORMÁCIA V SLOVENSKOM KONTEXTE*. Banská Bystrica: Belianum, 2014, 120-121. ISBN 978-80-557-0839-3.

PRŮCHA, Jan. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Karolinum, 2016, s. 10-27. ISBN 9788024631844.

ROSA, Vladislav, Ivan TUREK a Miron ZELINA. *MILÉNIUM Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 - 20 rokov*. Bratislava: Iris, 2001. ISBN 9788089018369. Dostupné také z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1984/29/>

SAHLBERG, Pasi. Learning First: School Accountability for a Sustainable Society. *Educational Accountability*. Rotterdam: Sense Publishers, 2009, s. 2-17. ISBN 978-90-8790-902-4.

Slovensko. *Kronika ľudstva*. 4. Bratislava: Fortuna Print, 1995, s. 1236-1237. ISBN 80-7153-090-5.

Odborné články a práce

BACHE, Ian and Andrew TAYLOR. The Politics of Policy Resistance: Reconstructing Higher Education in Kosovo. *Journal of Public Policy*. 2003, 23(3), 279-300. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0143814X03003131>.

BENSON, David a Andrew JORDAN. What have we Learned from Policy Transfer Research? Dolowitz and Marsh Revisited. *Political Studies Review*. 2011, 9(3), 367-371. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1478-9302.2011.00240.x>.

BULMER, Simon, and Stephen PADGETT. Policy Transfer in the European Union: An Institutionalist Perspective. *British Journal of Political Science*, 2005, 35(1), s. 125. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4092282>.

CHUNG, Jennifer. Exporting Finnish teacher education: Transnational pressures on national models. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*. 2017, 1(1), s. 38-40. DOI: 10.7577/njcie.2129.

DOLOWITZ, David a David MARSH. Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature. *Political Studies*. 1996, 44(2), s. 343-354. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00334.x>.

HIDAS, Slavomír, Zuzana LAFFÉRSOVÁ a Gabriel MACHLICA. *Inklúzia Rómov je celospoločenskou výzvou: Pohľad na výsledky Rómov na trhu práce a vo vzdelávaní cez administratívne dáta* [online]. In: . Bratislava: Inštitút finančnej politiky, 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.finance.gov.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/komentare/18-inkluzia-romov-je-celospolocenskou-vyzvou-august-2018.html>

JAMES, Oliver a Martin LODGE. The Limitations of ‘Policy Transfer’ and ‘Lesson Drawing’ for Public Policy Research. *Political Studies Review*. 2003, 1(2), 188. DOI: <https://doi.org/10.1111/1478-9299.t01-1-00003>.

JAROŠOVÁ, Petra. *Vývoj finského národního školství od počátku po současnost aneb „Suomi opettaa“*. Praha, 2011. Diplomová práce. Filosofická fakulta University Karlovy, Ústav lingvistiky a ugrofinistiky. s. 54-81.

KLIJN, E.H. Trust in governance networks; its impacts on outcomes. *Administration and Society*. 2010, 42(2), 197. Dostupné z: https://repub.eur.nl/pub/20767/trust_in_governance.pdf.

KRULL, Edgar a Karmen TRASBERG. Changes in Estonian General Education from the Collapse of the Soviet Union to EU Entry. *ERIC - Education Resources Information Center*. Tartu, 2006, s 10-12. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED495353.pdf>.

KŮSOVÁ, Petra. *Školství v době I. Československé republiky*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd. s. 9-10.

MCWHINNEY, James. The Nordic Model: Pros and Cons. *Investopedia* [online]. 2014 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/investing/100714/nordic-model-pros-and-cons.asp>

MIŠKOLCI, Jozef. Inclusive education in the Slovak Republic two decades after the dissolution of Czechoslovakia. *International Journal of Inclusive Education*.(20) 2. 199. DOI: 10.1080/13603116.2015.1079272.

PHILLIPS, David. Researching policy borrowing: Some methodological challenges in comparative education. *British Educational Research Journal*. 2004, 30(6), 779.

ŠUVADA, Martin. *Rómovia v slovenských mestách: Koľko je na Slovensku Rómov?* [online]. Bratislava: POMS, 2015 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: <http://suvada.sk/kolko-je-na-slovensku-romov.html>

Internetové zdroje

About PISA. *OECD* [online]. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>

Finland Education Model. *Council for creative education* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.ccefinland.org/finland-education-model-cl1yvm>

IEA Studies. *IEA* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.iea.nl/iea-studies>

Informácie pre rodičov. *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR* [online]. Bratislava [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/informacie-pre-rodicov/>

Inkluzívne vzdelávanie môže fungovať v praxi aj na slovenských školách. *Školský servis*. 2018. Dostupné z: <http://skolskyservis.teraz.sk/skolstvo/inkluzivne-vzdelavanie-moze-fungova/46033-clanok.html>

KARJALAINEN, Tommi. PISA survey and Finland's results – factors behind Finland's success in the PISA surveys. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://minedu.fi/en/pisa-2015-en>

KRČMÁRIK, Radovan. Ako obstálo naše školstvo v porovnaní so svetom?. *Pravda*. 2017. Dostupné z: <https://skola.pravda.sk/skolske-aktuality/clanok/448678-ako-obstalo-nase-skolstvo-v-porovnaní-so-svetom>

MORKES, František. Proměny povinné školní docházky. *Učitel'ské noviny* [online]. 2010, (3). Dostupné také z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>

Národný projekt Škola otvorená všetkým (ŠOV). *Projekt ŠOV* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <http://npsov.mpc-edu.sk/o-nas>

ONDEK, Pavel. Postavenie učiteľa na Slovensku. *Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku* [online]. 2016 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.ozpsav.sk/sk/Aktuality/udalosti-oznamy/Postavenie-ucitela-na-Slovensku.alej>

SAHLBERG, Pasi. Global Educational Reform Movement is here!. *Pasisahlberg.com* [online]. 2012 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/global-educational-reform-movement-is-here/>

SAHLBERG, Pasi. Global Educational Reform Movement is here!. *Pasisahlberg.com* [online]. 2012 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/global-educational-reform-movement-is-here/>

SAHLBERG, Pasi. Minimalism in educational reform. *Pasisahlberg.com* [online]. 2014 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/address-at-2014-frankfurt-book-fair/>

SAHLBERG, Pasi. Pasi Sahlberg, professor of education policy. *Pasisahlberg.com* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://pasisahlberg.com/bio-pasi-sahlberg/bio/>

Slovensko - Prehľad. *Európska únia* [online]. 2019 [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/slovakia_sk

Slovenská republika si pripomína 14. výročie vstupu do Severoatlantickej aliancie. *Ministerstvo obrany SR* [online]. [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: http://www.mod.gov.sk/41600-sk/slovenska-republika-si-pripomina-14-vyrocie-vstupu-do-severoatlantickej-aliancie/?day=2018-06-01&_od=2018-08-18&_do=2018-08-18

Striving to enhance the individuality and development of each student. *Global Education Park Finland* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <http://www.globaleducationparkfinland.fi/lifelong-learning/inclusive-education-special-needs>

TALIS - The OECD Teaching and Learning International Survey - OECD . *OECD* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/talis/>

TASR. Učítelia potrebujú vo vzdelávaní slobodu, tvrdia riaditelia škôl. *Teraz* [online]. 2018 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/ucitelia-potrebuju-vo-vzdelavani-slobodu/331336-clanok.html>)

WALK, Kerry. *How to Write a Comparative Analysis*. *Harvard College Writing Center* [online]. 1998 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://writingcenter.fas.harvard.edu/pages/how-write-comparative-analysis>

Základné údaje. *Úrad vlády Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2019-05-07]. Dostupné z: https://www.vlada.gov.sk//slovensko/?day=2017-05-01&art_datum_od=2017-04-23&art_datum_do=2017-04-23

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Daša Gardošíková

E-mail:

dasa.gardosikova@gmail.com / 73992532@fsv.cuni.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

Letní semestr 2017/2018

Semestr a školní rok ukončení práce:

Letní semestr 2018/ 2019

Vedoucí práce:

Mgr. Barbora Skálová

Vedoucí bakalářského semináře:

JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Název práce:

Transfer vzdělávací politiky: případová štúdia Slovenska inšpirovaného Fínskom

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Téma bakalářské práce je zaměřená na fenomén transferu vzdělávací politiky. Konkrétnější skúma prípad pozitívne vnímanej vzdelávacej politiky Fínska a snahou Slovenska inšpirovať sa a reformovať školstvo na základe fínskych princípov. Toto rozhodnutie Slovenska vyplýva z dokumentu *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania* z roku 2018. Práca sa zameriava na transfer vzdelávacích politík a motiváciu krajín pre takýto krok v súvislosti s renomovaným medzinárodným hodnotením PISA. Práca taktiež okrajovo skúma teóriu GERM – Globálneho hnutia za reformu vzdelávania – a jeho súvis so Slovenskom a Fínskom. Významná časť práce je venovaná porovnávaniu Fínska a Slovenska na základe šiestich vybraných kritérií, ktoré súvisia s úspešným transferom politík všeobecne, alebo sú prepojené s dôležitými aspektami vo vzdelávaní.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Pôvodne práca nepočítala s výrazným zameraním na koncept transferu politík. Taktiež, hoci práca už v začiatkoch mala za úlohu istým spôsobom porovnávať vzdelávacie systémy, až časom bolo určených šesť kľúčových kritérií súvisiacich s transferom vzdelávacích politík a kontextom porovnávaných krajín. V čase výskumu sa vykryštalizovali tri špecifickejšie výskumné otázky súvisiace s témou práce v porovnaní s pôvodnou všeobecnejšou témou. Tieto zmeny ovplyvnili štruktúru práce.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Hlavné kapitoly práce (nerátajúc úvod a záver) sú celkovo venované trom témam, rozdeleným do troch kapitol. Prvá kapitola zahŕňa fenomén transferu politiky, podmienky pre úspešný politický transfer a motiváciu súvisiacu s rozhodnutím pre dobrovoľný transfer vzdelávacích politík. Ďalej nasleduje prípadová štúdia kombinovaná s použitím komparatívnej analýzy, kde práca porovnáva fínsky a slovenský kontext na základe šiestich vybraných kritérií (charakteristika – geografická, historická, politická; vývoj vzdelávacích systémov, štruktúra vzdelávacích systémov, financovanie školstva, inklúzia vo vzdelávaní a postavenie pedagógov). Táto časť práce apeluje na možné prekážky pri snahe Slovenska o prebratie znakov fínskeho vzdelávacieho systému. V poslednej časti sa práca venuje konceptu GERM. Tento koncept úzko súvisí s transferom vzdelávacích politík a preto táto časť práce porovnáva Slovensko a Fínsko v súvislosti s GERM.

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Education at a Glance 2017 OECD Indicators [online]. Paris: OECD Publishing, DOI: <https://doi.org/10.1787/eag-2017-65-en>.

Compare your country - PISA 2015. *Compare Your Country* [online]. Dostupné z: <http://www.compareyourcountry.org/pisa/>

AHO, Erkki, Kari PITKÄNEN a Pasi SAHLBERG. *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*. Washington, D.C.: World Bank, 2006, s. 82-83.

CHOVANCULIAK, Robert. *Slobodnejšie školy: Odluka vzdelávania od politiky*. Bratislava: INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, 2018, s. 3-4. ISBN 9788089820061.

CHUNG, Jennifer. Exporting Finnish teacher education: Transnational pressures on national models. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*. 2017, 1(1), s. 38-40. DOI: 10.7577/njcie.2129.

DOLOWITZ, David a David MARSH. Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature. *Political Studies*. 1996, 44(2), s. 343-354. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00334.x>.

Education at a Glance 2017 OECD Indicators [online]. Paris: OECD Publishing, DOI: <https://doi.org/10.1787/eag-2017-65-en>.

EVANS, Mark. *Policy Transfer in Global Perspective*. Burlington: Ashgate, 2004, s. 1. ISBN 1351910469 9781351910460.

Education and Training Monitor 2018: Finland [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 3-6. [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.2766/459742

PHILLIPS, David. Researching policy borrowing: Some methodological challenges in comparative education. *British Educational Research Journal*. 2004, 30(6)

PORUBSKÝ, Štefan a kol. *ŠKOLA A KURIKULUM – TRANSFORMÁCIA V SLOVENSKOM KONTEXTE*. Banská Bystrica: Belianum, 2014, 120-121. ISBN 978-80-557-0839-3.

PRŮCHA, Jan. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Karolinum, 2016, s. 10-27. ISBN 9788024631844.

ROSA, Vladislav, Ivan TUREK a Miron ZELINA. *MILÉNIUM Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 - 20 rokov*. Bratislava: Iris, 2001. ISBN 9788089018369. Dostupné také z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1984/29/>

SAHLBERG, Pasi. Learning First: School Accountability for a Sustainable Society. *Educational Accountability*. Rotterdam: Sense Publishers, 2009, s. 2-17. ISBN 978-90-8790-902-4.

SLOVENSKO. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania: KVALITNÉ A DOSTUPNÉ VZDELANIE PRE SLOVENSKO*. In: . Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2018, s. 18-59. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/13285.pdf>

TALIS - The OECD Teaching and Learning International Survey - OECD . *OECD* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/talis/>

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

